

Turun kaupungin kaupunkiympäristön
palvelukokonaisuuden
ympäristöterveyden valvontasuunnitelma
2020-2024

Päivitys
28.11.2023

Sisältö

1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoite.....	6
2. Lautakunnan valvontavastuu ympäristöterveydenhuollosta	7
3. Valvonta-alue ja sen erityispiirteet.....	8
4. Elintarvikevalvonta.....	8
4.1 Oiva-järjestelmä ja suunnitelmalliset tarkastukset.....	10
4.1.1 Valvonnan painopisteet	12
4.1.2 Elintarvikevalvonnan tavoitteet	12
4.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta	12
4.3 Ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt	13
4.4 Tarkastukset valvontakohteisiin.....	13
4.5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja omat projektit.....	14
4.6 Elintarviketoimijan luotettavuuden arviointi	15
4.7 Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu.....	16
4.8 Hallinnolliset pakkokeinot elintarvikevalvonnassa	16
5. Terveystoimintavalvonta	17
5.1 Suunnitelmallinen valvonta.....	18
5.1.1 Valvonnan painopisteet	20
5.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta	22
5.3 Tarkastukset valvontakohteisiin.....	23
6. Tupakkavalvonta	26
6.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta	29
7. Nikotiinivalmisteiden myynti ja valvonta	30
8. Eläinlääkintähuolto	30
8.1 Valvonnan painopisteet	31
9. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.....	31
10. Valvonnan maksullisuus	32
11. Ympäristöterveydenhuollon resurssit.....	33
11.1 Talous.....	34

11.2 Henkilöstö	34
11.2.1 Henkilöstötarpeen mitoittaminen	34
11.2.2 Henkilöstöressit	36
11.2.3 Arvio henkilöressien riittävydestä	40
11.2.4 Henkilöstön perehdytys ja osaaminen	41
11.3 Tietojärjestelmät	42
12. Viestintä	43
13. Erityistilanteisiin varautuminen	44
13.1 Ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen ja selvitystyöryhmä	45
14. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	46

Liite 1. Lainsäädäntö

Liite 2. Valvontakohteet ja tarkastusmäärät

Liite 3. Näytteenottosuunnitelma

1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoite

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä myös epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat). Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitaa Turun kaupungissa kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden luvat ja valvonta -palvelualueen ympäristöterveyden vastuualue. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden, toimijoiden tasapuolisen kohtelun sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja se perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Toimialakohtaisissa valtakunnallisissa valvontaohjelmissa on huomioitu samantyyppisten sekä koko- ja riskiluokaltaan samansuuruisten kohteiden tarkastustiheyksien yhdenmukaisuus. Kunnat arvioivat alueellaan riskejä kohdekohtaisesti ja kohdentavat suunniteltavaa valvontaa sen mukaisesti. Riskinarviointi ja -luokitus ovat jokaisella ympäristöterveydenhuollon yksiköllä erilaisia. Eri toimialojen välisen riskinarvioinnin vertailu on vaikeaa eikä siihen ole yhteistä ohjetta. Elintarvikevalvonnan kohteiden riskinarviointi tehdään käyttämällä Ruokaviraston laatimaa ohjetta ”Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen” (1028/04.02.00.01/2022/6). Valvira on laatinut valtakunnallisen terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan valvontaohjelman 2020–2024, jonka mukaan suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit, niiden riskiluokka ja tarkastustiheys on ohjeistettu. Kunnassa valvotaan kaikkia ympäristöterveydenhuollon osa-alueita ja päätetään valvonnan resurssien kohdistamisesta eri sektoreille. Eri vuosina voidaan painottaa eri alueita. Riskinarviointia käsitellään tarkemmin toimialakohtaisissa osioissa. Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä on taloudellista merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Suunnitelma antaa kuvan siitä, mitä suuruusluokkaa valvontamaksu ao. kohteelle tulee olemaan. Lopullinen maksu toimijalle määräytyy voimassa olevan lainsäädännön ja ympäristöterveyden voimassa olevan maksutaksan mukaan sen perusteella, miten paljon valvontaa tehdään (sisältäen mahdolliset uusintatarkastukset kehotusten noudattamisen tarkastamiseksi).

Kunnan valvontasuunnitelmassa näkyy teoreettinen (laskennallinen) valvontatarve sekä realistinen valvonta, joka pystytään toteuttamaan käytettävissä olevalla henkilöstöllä. Valvonta tulee suunnata sinne, missä sitä eniten tarvitaan ja tämä arviointi tehdään paikallisella tasolla. Rakennus- ja lupalautakunta vastaa ympäristöterveyden resursseista ja valvonnan riskiperusteisesta kohdentamisesta.

Elintarvikelain (297/2021) 39§:n mukaan valvontaviranomaisen on valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi laadittava vastuullaan oleva elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma ja huolehdittava yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisten terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelmat on päivitettävä tarvittaessa.

Terveysturvajärjestelmä 6§:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveysturvajärjestelmän valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveysturvajärjestelmän ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa huomioidaan valtakunnallinen valvontasuunnitelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa.

Eläinlääkintähuoltolain 765/2009 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä tässä laissa tarkoitettu eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoituksista suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Kunnan suunnitelmaan on koottu valvontayksikön alueella suunnitelmakaudella painottuva valvonta, painopisteet ja projektit. Kunta suunnittelee, miten painopisteet huomioidaan käytännön työssä esim. kohdennettuina tarkastuksina tai työn ohjauksessa.

Ympäristöterveydelle ilmoitetut uudet kohteet ovat ilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piirissä, jolloin myös kohteeseen tehtävä ensimmäinen tarkastus on valvontasuunnitelman mukainen maksullinen tarkastus.

Valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain sekä suunniteltujen tarkastusten lukumäärä on esitetty liitteessä 2.

2. Lautakunnan valvontavastuu ympäristöterveydenhuollosta

Rakennus- ja lupalautakunta toimii kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden hallinnonjärjestämissä päätöksien mukaan terveysturvajärjestelmässä tarkoitettuna terveysturvajärjestelmäviranomaisena, lääkelaisena tarkoitettuna kunnan viranomaisena sekä elintarvikelain, tupakkalain sekä eläinlääkintähuoltolain tarkoittamana valvontaviranomaisena. Kuntalain, ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännön ja hallintosäännön mukaisesti toimivaltaa on mahdollista siirtää viranhaltijoille. Toimivalta on määritelty voimassa olevassa hallintosäännössä, hallinnonjärjestämissä päätöksessä ja lautakunnan päätöksissä.

Terveysturvajärjestelmään kuuluvat elintarvikevalvonta, terveysturvajärjestelmä- ja tupakkavalvonta. Eläinlääkintähuollon yksikköön ovat kuuluneet eläinten hyvinvoinnin valvonta, eläinten tarttuvien tautien valvonta ja eläinhuollon toiminta. Turun kaupungin ympäristöterveys täyttää ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita koskevan lain (410/2009) vaatimuksen, jonka mukaan samassa yksikössä tulee olla vähintään 10 henkilötyövuotta. Turun ympäristöterveyden henkilöstön määrä on 23 vuonna 2023 kaupunkiympäristötoimialan henkilöstösuunnitelman mukaisesti. Heistä 19 on terveysturvajärjestelmässä ja neljä eläinlääkintähuollossa.

Elintarvikevalvonnan tehtävänä on huolehtia elintarvikelain mukaisista tehtävistä ja terveysturvajärjestelmän valvonnan tehtävänä on huolehtia terveysturvajärjestelmä- ja tupakkalain mukaisista tehtävistä. Samoja kohteita valvotaan usein elintarvike-, terveysturvajärjestelmä- ja tupakkalainsäädännön nojalla. Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on varmistaa kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja

laatu sekä muiden eläinlääkäripalveluiden valvonta. Lisäksi eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.

3. Valvonta-alue ja sen erityispiirteet

Turun kaupungin ympäristöterveys vastaa elintarvike-, tupakka- ja terveydensuojeluvalvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta koko Turun kaupungin alueella.

Turun erityispiirre valvonnan kannalta on valvontakohteiden runsaus ja monipuolisuus. Turussa on elintarviketeollisuutta, liha- ja kala-alan laitoksia, satama, lentokenttä, elintarvikkeiden tuontia ja vientiä, suuri määrä erikokoisia ammattikeittiöitä, tarjoilupaikkoja ja elintarvikemyymälöitä, laajamittaisia yleisötilaisuuksia, kasvien sekä eläinperäisten tuotteiden alkutuotantoa, kouluja, päivä- ja vanhainkoteja, vesilaitos, uimahalleja, kylpylöitä, uimarantoja, erilaisia hoitoloita ja eläinsuojelulain alaisia valvontakohteita.

4. Elintarvikevalvonta

EU:n jäsenvaltioiden harjoittaman virallisen elintarvikevalvonnan järjestämistä koskevista yleisistä velvollisuuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 artiklassa 9. Valvontaa tulee suorittaa kaikkien toimijoiden osalta säännöllisesti, riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä. Turun kaupungin elintarvikevalvontakohteiden riskinarviointi perustuu Ruokaviraston elintarvikehuoneistojen ja kontaktimateriaalien riskiluokitusohjeessa (1028/04.02.00.01/2022/5) annettuihin ohjeellisiin tarkastustiheyyksiin. Valvontatarpeen määrittämisessä otetaan myös huomioon, miten toimija on aiemmin noudattanut lainsäädäntöä, saamiaan määräyksiä ja sääntöjä sekä miten luotettava toimijan omavalvonta on ollut. Ohjeellinen tarkastustiheys on lähtökohtainen toiminnasta johtuva tarkastustiheys, joka on arvioitu siten, että toiminnassa on kaikki pääosin kunnossa. Toiminnan luonne, laajuus ja valvontahistoria yhdessä määrittelevät siis toiminnan riskin ja sen valvontatarpeen. Ohjeellista tarkastustiheyttä voidaan laskea tietyissä tapauksissa ohjeen mukaisesti valvontahistoria tai kausiluonteisuus huomioiden.

Toiminnan luonteeseen ja riskialttiuteen vaikuttavat tuotanto-olosuhteet ja tuotteisiin liittyvät vaaratekijät. Raat eläinperäiset elintarvikkeet sisältävät enemmän mikrobeja, myös patogeenejä, kuin riittävästi kypsennetyt. Pakkaamattomat elintarvikkeet kontaminoituvat herkemmin kuin pakatut, raakojen ja sellaisenaan syötävien elintarvikkeiden käsitteleminen samoissa tiloissa aiheuttaa ristikontaminaation vaaran. Hyvillä tuotantotavoilla estetään allergeenikontaminaatio.

Tuotteisiin liittyviä vaaroja ovat myös elintarvikkeiden sisältämät vierasaineet tai lisäaineet, jotka eivät ole elintarvikkeelle sallittuja tai elintarvikkeen puutteelliset tai virheelliset tiedot ja harhaanjohtava markkinointi. Herkille kuluttajaryhmille kuten lapsille tarkoitettujen elintarvikkeiden tuotelainsäädännön noudattamisen varmistaminen on tärkeä osa riskiperusteista valvontaa.

Kontaktimateriaalien riskit määrittyvät pääosin, niiden kemiallisen koostumuksen ja yksittäisten kemiallisten aineiden siirtymän perusteella. Siirtymään ja suuruuteen vaikuttaa oleellisesti millaisissa olosuhteissa kontaktimateriaali on kosketuksissa elintarvikkeeseen.

Alkutuotannon tarkastustiheyden suunnittelussa noudatetaan Ruokaviraston ohjetta

"Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi" (Ruokavirasto 242/04.02.00.01/2023) taulukkoa 3 ja 4.

Elintarvikevalvonnan tulee olla yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäistä terveysvaaroja ja suojata kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvontakohteita ovat esim. hyväksyntää edellyttävät ja ilmoitettavat elintarvikehuoneistot, alkutuotantopaikat ja kontaktimateriaalialan (elintarvikkeen kanssa kosketuksiin tuleva materiaali) toimijat. Lisäksi valvonnalta edellytetään uuden elintarvikelain ja perusmaksujen käyttöönoton myötä vuodesta 2022 eteenpäin paitsi vaikuttavaa valvontaa myös toimijoiden neuvontaa ja koulutusta. Lisäksi valvontaviranomaisella tulee olla kohteista ajan tasalla olevat tiedot. Turussa tiedot on koottu Ruokaviraston ylläpitämään valtakunnalliseen VATI -kohdetietojärjestelmään vuoden 2019 alusta lähtien. Kohteiden päivistyö on jatkuvaa. Edellä mainitun järjestelmän rinnalla käytössä on Digia tarkastaja -tiedonhallintaohjelma, ohjelma toimii tietovarantona kohteiden valvontahistoriasta ennen vuotta 2019. Digia tarkastaja -ohjelmasta luovutaan asteittain, vuoden 2020 lopussa sopimus on irtisanottu ja käytössä on enää ohjelman lukuoikeus.

Keväällä 2018 solmittiin sopimus elintarvikevalvonnan eläinlääkäriyhteistyöstä Liedon, Raision, Turun ja Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuoltovalvontayksiköiden yhteistoiminta-alueilla. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on mahdollistaa Liedon, Raision, Turun ja Uudenkaupungin palveluksessa olevien elintarvikevalvontaa hoitavien eläinlääkärien virkatyö ko. yhteistoiminta-alueella. Toimivalta yksiköiden yhteistoiminta-alueilla vähentää haavoittuvuutta ja mahdollistaa tehtävien keskeytyksettömän hoidon loma-aikoina ja esimerkiksi kiireellisissä tapauksissa poissaolotilanteissa. Ympäristöterveydenhuollon yksiköissä on pääsääntöisesti yksi päätoimisesti elintarvikevalvontaa hoitava hygieenikkoeläinlääkäri. Sopimus myös mahdollistaa yhteistyön erikoistapausten hoidossa.

4.1 Oiva-järjestelmä ja suunnitelmalliset tarkastukset

OIVA-järjestelmän mukainen valvonta aloitettiin 1.5.2013 ravitsemusliikkeissä ja elintarvikemyymälöissä. OIVA-tarkastukset tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti ja tarkastustulokset julkistetaan Ruokaviraston ylläpitämällä internet-sivulla www.oivahymy.fi. Toimijalla on velvollisuus julkistaa Oiva -valvonnan tulokset asiakkaille valvontakohteessa sekä tarvittaessa yrityksen kotisivuilla. OIVA-järjestelmä kattaa nykyään kaikki säännölliseen valvontaan kuuluvat elintarvikevalvonnan kohteet, lukuun ottamatta kontaktimateriaalitoimintaa.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta (ent. ensisaapumisvalvonta) siirtyi Ruokavirastolta kunnille vuonna 2020. Sisämarkkinavalvontaa suoritetaan osana elintarvikehuoneiston suunnitelmallisia tarkastuksia. Ruokaviraston riskiluokitustaulukossa (ohje 1028/04.02.00.01/2022/5) taulukossa 2 on määritelty sisämarkkinatoimijoiden riskiluokka. Käytännössä Turussa on toimijoita, jotka kuuluvat toimintaluokkaan 2 ja 3 eli tarkastustiheydeksi on näissä luokissa määritelty 0,35-2 kertaa vuodessa. Tarkastusaikaa on suunniteltu tarkastusta kohden kuluvan 1-4 tuntia riippuen toiminnan laajuudesta. Sisämarkkinavalvonta lisää ko. elintarvikehuoneiston suunnitelmalliseen valvontaan kuluva aikaa, koska useimmiten sisämarkkinatuontia harjoittava elintarvikehuoneisto tekee muutakin elintarvikehuoneistotoimintaa kuin sisämarkkinavalvontaa. Turussa on tällä hetkellä 24 sisämarkkinavalvonnan kohdetta. Valvonta on maksullista, kuten muukin suunnitelmallinen valvonta.

Kontaktimateriaalitoimijoiden osalta valvonta kuuluu suunnitelmalliseen valvontaan, mutta tarkastuksista ei tehdä oiva -järjestelmän mukaista raporttia. Valvonta kohdistuu erityisesti toimintaan ennen vähittäismyyntiä. Tiedossa on, että Turun valvontakohteiden kattavuudessa on puutteita tältä osin ja tietojen ajantasaistamista jatketaan myös vuonna 2024.

Vuonna 2024 elintarvikevalvonnan valvottavia toimintoja on yhteensä 1793 kpl mukaan lukien alkutuotannon kohteet 41 kpl. Joka vuosi tarkastettavia kohteita on noin 484 (VAT QV_003; 23.10.2023) ja harvemmin tarkastettavia loput noin 1294 kpl. Osa vuosittain tarkastettavista kohteista edellyttää kaksi tai useampia tarkastuskäyntejä per vuosi. Harvemmin tarkastettavien kohteiden osalta tarkastusväli vaihtelevat joka toinen vuosi tai joka kolmas vuosi tapahtuvaksi. Turussa ei ole käytössä valvontahistoriaan perustuvaa tarkastusvälin harvennusta, johtuen ohjeellisten tarkastusvälien toteutumattomuudesta.

VATIn vuosisuunnitelma raportin (VAT QV_003; 23.11.2023) mukaan vuonna 2024 Turun kaupungin elintarvikevalvonnassa tulisi tehdä yhteensä 892 suunnitelman mukaista tarkastusta. Ruokaviraston vuosisuunnitelma ei kuitenkaan sisällä seurantatarkastuksia, joita arvioidaan aiempien vuosien toteumaan perustuen olevan n. 12 % tarkastuksista eli tämä tarkoittaa ~100 tarkastusta lisää. Vuosisuunnitelma ei sisällä selvityksiä, jotka eivät kuulu elintarvikehuoneistojen suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Tällaisia selvityksiä ovat mm. elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien takaisinvetoselvitykset ja ruokamyrkytys selvitykset sekä hallinnollisten päätösten, velvoitteidenhoitoselvitysten sekä seuraamusmaksujen valmistelutyö.

Ohjeelliset tarkastusmäärät ja tarkastusajat perustuvat tilanteeseen, että kohteesta annetut tiedot pitävät paikkansa eikä tarkastuksella tule esiin ylimääräistä selvitettävää tai havaita lisäselvittelyä vaativia puutteita toiminnassa. Lisäksi ohjeellisen tarkastusajan toteutuminen edellyttää, että aiempina vuosina ei ole jäänyt tekemättä tarkastuksia. Valvonnassa näkyy toisinaan kohteiden tietotaidossa ja tasossa se tosiseikka, ettei virallista valvontaa ole pystytty suorittamaan säännöllisesti. Kohteita on jäänyt merkittävästi tarkastamatta vuosien varrella, mistä syystä kentällä on noin 300 elintarvikekohdetta, joissa viimeisin tarkastus olisi pitänyt tehdä vuotta 2022 aiemmin. Ruokavirasto on määritellyt, että säännöllisenä valvontana voidaan pitää kolmen vuoden välien tapahtuvaa tarkastusväliä. On myös huomioitava, että joidenkin kohteiden valvonta edellyttää ohjeen mukaan useampia tarkastuksia vuodessa. Nämä kaikki edellä kuvatut seikat vaikuttavat siihen, että tarkastusten tavoitetaso on korkeampi Turussa kuin Ruokaviraston ohjeellinen laskelma.

Yhteensä Turun ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvonnassa tulisi **laskennallisesti tehdä vuonna 2024 noin 1300 tarkastusta.**

Ruokaviraston ohjeessa on otettu kantaa tarkastukseen kuluvaan aikaan. Kuluva aika tarkastuksella riippuu siitä mikä tarve kohteessa on; tarpeeseen vaikuttaa kohteen tietotaidon taso. Pääsääntöisesti mitä harvempi tarkastusväli, sen enemmän valvontakohteella on tarvetta ohjaukseen ja siten tarkastus vie aikaa enemmän. Turussa otettiin käyttöön taksassa kohdetyyppikohtainen maksu vuoden 2022 alusta lähtien. Ruokaviraston laatima ohjeellinen ja suuntaa antava taulukko antaa siten yleensä tarkastukseen käytettävän minimiajan ja tätä toteutetaan Turun ympäristöterveydessä ihanteellisessa tilanteessa.

Ruokavirasto ohjeistaa tarkastustehokkuuden tavoitteeksi keskimäärin 110 tarkastusta elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden, mikä sisältää kaikki eri perustein tehtävät tarkastukset. Turussa ohjeistettuun tarkastustavoitteeseen ei olla ylletty, mutta sitä pidetään pitkän ajan tavoitteena. Tarkastustavoitetta laskee valvontavaje, joka johtaa siihen, että tarkastuksiin käytettävä aika on usein ohjeellista aikaa suurempi. Vuonna 2024 Turun ympäristöterveyden tarkastustavoite on vuodessa 80 tarkastusta/htv. Tavoitteen toteutuessa **tarkastuksia vuonna 2024 tehtäisiin 11 htv * 80 tark = 880 kpl.**

Tarkastusten priorisoinnissa on yksikössä sovittu siten, että ensisijaisesti tarkastetaan uudet kohteet, sitten uusintatarkastukset ja näiden jälkeen suunnitelmalliset tarkastukset. Suunnitelmallisissa tarkastuksissa painotetaan kohteita, joiden tarkastusväli on muodostunut pitkäksi.

Laskennallisesti resurssitarve vuodelle 2024 80 tarkastusta/htv tarkastustehokkuus-tavoitteella laskettuna on 16,25 htv, Ruokaviraston ohjeistamalla tarkastustehokkuudella resurssitarve olisi noin 11,8 htv. Elintarvikevalvonnan henkilöresurssi on vuoden 2024 alussa 11 htv:a, Elintarvikevalvonnan johtavan tarkastajan työpanos ei kuitenkaan käytännössä ole kuin enimmillään 40%:a elintarvikevalvontaa ja tämä tulee huomioida arvioissa. Ruokaviraston ohjeistamalla tarkastustehokkuudella laskennallinen resurssivaje vuonna 2024 on 1,2 htv. Turun kaupungin ympäristöterveyden määrittämällä tarkastustehokkuudella resurssivaje on 5,85 htv.

4.1.1 Valvonnan painopisteet

Vuonna 2024 valvonnan paikallisia painopistealueita on tarkastusten kohdistaminen riskiluokituksen perusteella, epäkohtien korjaamisen valvonta uusintatarkastuksilla, yhteistyö muiden sidosryhmien kanssa sekä palveluiden kehittäminen asiakaslähtöisesti. Valvontaa kohdistetaan mm. Suomen- ja ruotsinkielisiin pakkausmerkintöihin, sisämarkkinavalvontaan, kontaktimateriaalitoimijoihin, ulkopaikkakuntalaisten liikkuviin elintarvikehuoneistoihin (maksulliset oiva -tarkastukset) sekä tarjoilupaikkoihin ja vähittäismyymälöihin, jotka valmistavat suuria määriä elintarvikkeita tai toiminnassa on elintarviketurvallisuuden kannalta riskialttiita toimintoja. Painopisteinä on myös edelleen elintarvikkeiden lihalajin markkinointi (tarvittaessa näytteenotto) sekä elintarvikkeiden alkuperävalvonta.

Lisäksi Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2020-2024 mukaisia painopistealueita vuonna 2024 ovat:

- KUTI-tietojen hyödyntäminen valvonnan ohjauksessa ja toteuttamisessa
- Elintarvikevalvonnan yhdenmukaisuuden ja riskiperusteisuuden edistäminen
- Valvonnan kohde- ja vaativuuskattavuuden varmistaminen
- Painotettu valvonta lämpötilahallinnassa (Oiva-asiakokonaisuus 6) ja jatkotoimenpiteiden suunnittelu jäljitettävyydessä
- Valmius ja kriisinhallinta

Suunnitelmallisessa valvonnassa huomioidaan painopisterivit lämpötilahallinnan osalta. Muita painopistealueita toteutetaan resurssien salliessa.

4.1.2 Elintarvikevalvonnan tavoitteet vuodelle

Turun kaupungin elintarvikevalvonnalla on vuodelle 2024 seuraavat tavoitteet:

- 880 kpl tarkastuksia
- Suunnitelmallisten tarkastusten osuus on noussut verrattuna vuoteen 2023
- Kehitetään ohjauksen ja neuvonnan toimintatapoja

Tavoitteiden toteutumista seurataan elintarviketiimin kuukausipalavereissa. Seurannassa otetaan huomioon myös Valtakunnallisessa VASUssa määritellyt mittarit ja painopistealueet.

4.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Valvontasuunnitelman ulkopuoliseen valvontaa kuuluvat ruokamyrkytyspäilyihin, asiakasvalituksiin, takaisinvetoihin tai suunnitelman ulkopuolisiin asiakirjatarkastuksiin liittyvä tarkastukset. Ruokamyrkytyksiin tai takaisinvetoihin liittyvät tarkastukset tulee tehdä mahdollisimman nopeasti ja tapauksen laajuuden mukaan siihen tarvitaan yhtä aikaa monen terveystarkastajan työpanosta.

4.3 Ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt

Elintarvikelain mukaan ilmoitus elintarviketoiminnan aloittamisesta tulee tehdä viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Ensimmäinen tarkastus ilmoitettuun elintarvikehuoneistoon tehdään Ruokaviraston ohjeen mukaan pääsääntöisesti 1, 3 tai 6 kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta, ottaen huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus. Tavoitetaso Turussa on, että ko. kohteissa suoritetaan tarkastus 3 kk sisällä ilmoituksen käsittelystä. Tarkastus voidaan tehdä jo ennen toiminnan aloittamista, jos ilmoituksen johdosta on syytä epäillä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja saattaa vaarantua, ellei riskien hallintakeinoista varmistuta ennen aloittamista.

Valvonnan painopiste on jälkivalvonnassa, mikä näkyy käytännössä kentällä tapahtuvan valvonnan ja mahdollisten hallinnollisten pakkotoimenpiteiden lisääntymisenä. Toimija tekee ilmoituksen kirjallisesti, joko sähköisen Ilppa-palvelun avulla tai itse täytettävällä lomakkeella. Toiminnan lopettamisesta on tehtävä kirjallinen ilmoitus valvontaviranomaiselle. Ilmoitus käsitellään kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta tai täydennysmateriaalin saavuttua.

Elintarvikealan toimijan, jonka harjoittamalta elintarviketoiminnalta eloperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä, on poiketen siitä, mitä 10 §:ssä säädetään, haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Hakemusten käsittelyssä huomioidaan laki palvelujen tarjoamisesta 1166/2009 ja sen asettamat vaatimukset hakemusten käsittelylle sekä hallintolain vaatimukset asian käsittelystä ilman aiheetonta viivytystä. Toimivaltainen

valvontaviranomainen tekee päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

4.4 Tarkastukset valvontakohteisiin

Valvonta-asetuksen (EU 2017/625) mukaan viranomaisen on harjoitettava virallista valvontaa dokumentoitujen menettelyjen mukaisesti. Elintarvikevalvonnan tarkastuksilla tarkastetaan mm. elintarvikehuoneiston soveltuvuus toimintaan, omavalvontasuunnitelman sisältö ja toteutuminen, asiakirjat, laitteet, tuotteet sekä toiminta.

Suunnitelmallisen, OIVA-järjestelmään kuuluvan elintarvikevalvonnan tarkastusohjeet ovat viranomaisille tarkoitettussa Pikantissa <https://pikantti.ruokavirasto.fi>, josta löytyy myös tulkintaohjeita. Tarkastusohjeet ja arviointikriteerit ovat myös kaikkien luettavissa sivulla www.oivahymy.fi. Ohjeisiin sisältyvät arviointikriteerit, joiden perusteella kohde saa arvosanan A-D. Arvosanat C ja D edellyttävät aina uusintatarkastusta viimeistään kahden viikon kuluttua puutteiden korjaamiseen annetusta määräajasta. Tapauskohtaisesti arvosana C ja arvosana D edellyttää aina määräyksen antamista eli ns. hallinnollista pakkotoimea.

Kaikki Oiva-tarkastusohjeiden sisältämät asiat pyritään tarkastamaan vähintään kerran kolmen vuoden aikana, jos asiaa sovelletaan valvontakohteessa. Asiakokonaisuuksien valvonnassa priorisoidaan puhtauteen, työskentelyhygieniaan, lämpötiloihin ja ristikontaminaatioon liittyvät asiat, sillä niiden tila voi muuttua nopeasti ja epäkohdat niissä vaikuttavat välittömästi ja olennaisesti elintarviketurvallisuuteen.

Muita tarkastus- ja toimintaohjeita sekä yksikön omia tulkintoja on kirjattuna laatujärjestelmässä sekä yksikön verkkokansioissa ja teams-kansioissa. Vanhoja kiinteistöjä on paljon ja niissä on usein ongelmia ilmanvaihdossa sekä rakenteissa, minkä vuoksi tarvittaessa toimitaan yhdessä rakennusvalvonnan kanssa. Tarkastukset tehdään kohteen ollessa toiminnassa ja pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastus katsotaan tehdyksi ennalta ilmoittamatta myös silloin, kun toimija ei ehdi korjata tarkastettavaa asiaa ilmoittamisen ja tarkastuksen välisenä aikana. Tarkastuksista joudutaan sopimaan ennakolta, kun on välttämätöntä varmistaa vastuuhenkilön paikalla olo. Tietyt tarkastukset voidaan tehdä toimistossa asiakirjatarkastuksena (esim. omavalvontasuunnitelman tai pakkausmerkintöjen tarkastus). Poikkeusaikana myös muita kuin edellä kuvattuja tarkastuksia voidaan tehdä asiakirjatarkastuksina. Elintarvikehuoneiston sijaitessa toimijan kotina käyttämässä huoneistossa, tehdään tarkastus pääasiassa kotirauhan suojaamisen vuoksi asiakirjatarkastuksena, ellei ole kyseessä terveysvaaraepäily, kotirauhan piirissä oleviin elintarvikehuoneistoihin on kuitenkin mahdollista tehdä tarkastus myös kohdekäyntinä.

Toimijalle laaditaan tarkastuksesta aina tarkastuspöytäkirja, johon kirjataan tarkastetut asiat ja puutteet korjausaikatauluineen. OIVA-järjestelmässä tarkastuspöytäkirja muodostetaan kohdetietojärjestelmässä ja lähetetään toimijalle suoraan keskitetyn järjestelmän kautta. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa ja kohdetietojärjestelmään kirjataan, kun toimija on toteuttanut korjaukset. Puutteiden korjaaminen todetaan tekemällä uusi seurantatarkastus määräajan jälkeen. Mikäli toimija ei korjaa puutteita sovitus- ja aikataulussa ja nämä puutteet ovat toistuvia ryhdytään hallinnollisiin pakkokeinoihin, joista elintarvikelain edellyttämässä tapauksissa on lautakunnan tai laajuudesta riippuen Ruokaviraston päätettävä.

Valvonnan laatujärjestelmän päivitystä jatketaan myös elintarvikevalvonnan osalta. Elintarvikevalvonnan auditointeja tehdään yhteistyössä terveydensuojelun, eläinhuollon ja eläinlääkintähuollon kanssa. Elintarvikevalvontaan kohdistuvia auditointeja on vuosittain vaihdellen noin 1-4 kpl.

Vuonna 2024 osallistutaan Envirovetin järjestämään interkalibrointiin, mikäli se koskee elintarvikevalvontaa.

Elintarvikevalvonnan laatuvaatavalla on sisäisen auditoijan pätevyys ja hän osallistuu muun muassa auditointien suunnitteluun, Envirovetin Laatu- ja Turvapäiväisiin kokouksiin ja sisäisten auditoijien kokouksiin.

4.5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja omat projektit

Elintarvikevalvonnan elintarvikenäytteenottosuunnitelma on esitetty liitteessä 3. Suunnitelmassa esitetty näytteenotto on viranomaisvalvontaa. Se koostuu lainsäädännössä määritellystä näytteenotosta sekä riskinarviointiin perustuvasta näytteenotosta eri valvontakohteissa ja siihen sisältyvät myös omat valvontaprojektit.

Valvontasuunnitelmassa mainittujen näytteiden tutkiminen on toimijalle maksullista. Näytteenottoa kohdistetaan erityisesti kohteisiin, joissa on elintarvikehygieenisia riskejä ja/tai omavalvonta on puutteellista. Valvontänäytteitä otetaan tarvittaessa elintarvikevalvontakohteista, joissa on tarpeen todentaa omavalvonnan toimivuutta. Viranomaisnäytteinä otetaan mm. erityistakuutuotteiden salmonellanäytteitä 1-3 toimijalta 1-3 näytettä vuodessa. Lisäksi Turku toteuttaa vuosittain kokemuseräiseen riskinarviointiin pohjautuvia omia elintarviketutkimusprojekteja. Näytteenottoprojekteista laaditaan tiedotteet vuosittain.

Esitetyistä projekteista vuosittain toteutetaan 2-3 vaihtuvaa projektia sekä mansikan alkuperä- sekä luonnontuotteiden radioaktiivisuusprojekti joka vuosi.

Vuonna 2024 toteutetaan kaksi näytteenottoprojektiä, projekteista laaditaan projektisuunnitelmat ja loppuraportit.

- pintapuhtaus tarjoilupaikoissa
- Sushin laatu vähittäismyynnissä
- paistorasvan laatu

Turun ympäristöterveys osallistuu vuosittain Ruokaviraston hankkeisiin ja EU-lainsäädäntöön perustuviin näytteidenottoihin ja seurantaohjelmiin resurssien mukaan. Lisäksi osallistutaan tarpeen mukaan myös muihin viranomaisten yhteistyöprojekteihin sekä hankkeisiin, joista sovitaan erikseen.

4.6 Elintarviketoimijan luotettavuuden arviointi

Elintarvikelain (297/2021) muutoksen myötä elintarvikealan toimijan luotettavuus tuli arvioinnin piiriin. Elintarvikelain 7§:n mukaan elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijan on oltava luotettava. Toimijaa ei pidetä luotettavana, jos hän on:

- 1) luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta elintarviketurvallisuuden varmistamista, elintarvikesäännösten noudattamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan;
- 2) luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toistuvasti tai

huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai

3) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan. Luotettavuuden arvioimiseksi valvontaviranomainen voi toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää toimijasta Harmaan talouden selvitysyksiköltä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 5 §:ssä tarkoitetun velvoitteidenhoitoselvityksen.

4.7 Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Elintarvikelain (297/2021) uudistuksen myötä elintarviketoimijalle on mahdollista asettaa seuraamusmaksu tiettyjen virheiden osalta. Elintarvikelain mukaan valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun, jos toimija:

- 1) harjoittaa alkutuotantoa, elintarviketoimintaa tai kontaktimateriaalitoimintaa sellaisessa toimipaikassa, jota ei ole 9 tai 11 §:n mukaisesti hyväksytty tai josta ei ole tehty 8, 10 tai 13 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
- 2) harjoittaa elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien markkinointia elintarvikesäännösten vastaisella tavalla;
- 3) ei noudata 12 §:ssä säädettyä velvollisuutta tiedottaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa;
- 4) ei noudata 14 §:ssä säädettyä vaatimusta jäljitettävyydestä;
- 5) ei noudata 15 §:ssä säädettyä vaatimusta omavalvonnasta;
- 6) ei noudata 17 §:ssä säädettyä vakavia vaaroja tai ruokamyrkytyksiä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai 18 §:ssä säädettyä zoonooseja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta; tai
- 7) ei noudata 34 tai 36 §:ssä laboratoriolle tai siellä harjoitettavalle toiminnalle säädettyjä vaatimuksia.

Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Maksu voidaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

4.8 Hallinnolliset pakkokeinot elintarvikevalvonnassa

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan elintarvikemääräyksiä ole riittäviä. Ruokavirasto on laatinut viranomaisille oppaan elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa 3761/04.02.00.01/2020/3 ja päätösmalliasian 10110/2. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen.

Elintarvikelain 27 §:n mukaan hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa voidaan kunnassa siirtää kunnan viranhaltijalle lievempien pakkokeinojen osalta. Tällaisia ovat:

- elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen
- kiello
- elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen
- haltuunotto ja elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös.

Sen sijaan esimerkiksi päätöksen uhkasakon asettamisesta kunnan viranhaltijan antaman määräyksen tehosteeksi tekee aina lautakunta. Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle kuten terveystarkastajalle tai kaupungineläinlääkärille, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava toimivaltaisen viranhaltijan käsiteltäväksi. Turussa elintarvikevalvontaviranomainen on rakennus- ja lupalautakunta.

Joitakin hallinnollisia pakkokeinoja voi käyttää ainoastaan Ruokavirasto (esimerkiksi markkinointikielto). Ruokavirastolla on mahdollisuus myös nk. laaja-alaisten pakkokeinojen käyttöön, eli päättää tiettyjen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä silloin, kun päätös koskee yhtä kuntaa laajempaa aluetta. Elintarvikelain 65 §:n mukaan Ruokavirasto voi päättää pakkokeinojen käyttämisestä yhdenkin kunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi, että kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen toimet ovat riittämättömiä terveysvaaran estämiseksi. Tätä nk. otto-oikeutta Ruokavirasto voi käyttää vain poikkeuksellisissa, tarkoin säännellyissä tilanteissa.

Elintarvikelaissa ei ole hallintomenettelyä koskevia säännöksiä, vaan sovellettaviksi tulevat hallintolain (434/2003) säännökset (kuuleminen, josta on malliasiakirja nro 10117/2, päätöksen perusteleva jne.) Mikäli viranomainen katsoo, että pakkokeinopäätös on mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta pantava heti täytäntöön, tämä täytyy päätöksessä nimenomaisesti todeta. Elintarvikealan toimija vastaa niistä kustannuksista, joita toimijalle aiheutuu viranomaisen hallinnollisista pakkokeinopäätöksistä. Rangaistusseuraamuksista säädetään sekä elintarvikelaissa (10 luku) että rikoslaissa (39/1889, muutos 400/2002).

Elintarvikelaissa säädetään elintarvikerikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkorangaistukseen. Rikoslaissa säädetään terveysrikoksesta, josta voidaan tuomita sakko- tai vankeusrangaistukseen. Elintarvikevalvontaviranomaisilla on elintarvikelain 69 §:n nojalla velvollisuus tehdä tutkintapyyntö esitutkintaviranomaisille kaikista elintarvikelainsäädännön rikkomuksista lukuun ottamatta tilanteita, joissa teko tai laiminlyönti on vähäinen. Vähäisistäkin laiminlyönneistä voidaan tehdä ilmoitus, jos kyse on niskoittelusta viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.

5. Terveysturvajeluvalvonta

Terveysturvajelun järjestäminen kunnissa perustuu Terveysturvajelulakiin 763/1994. Kunnan tehtävänä on myös huolehtia alueellaan tämän lain soveltamisalaan liittyvien Euroopan unionin asetusten noudattamisen valvonnasta sekä Maailman terveysturvajärjestön kansainvälisen terveysturvajärjestön (2005) (SopS 50 ja 51/2007) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä terveysturvajärjestön liitteessä 3 olevan mallin mukaisesti. Sosiaali- ja terveysturvan lupa- ja valvontavirasto nimeää ne Suomen satamat, joissa kunnan terveysturvajeluviranomaisen tulee tarkastaa alukset ja myöntää tarvittaessa todistukset.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveysturvajelun valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) (Tsl 6 § 2-3 mom.). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveysturvajaittoja ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 4 a §:ssä tarkoitettu terveysturvajelun valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Valviran laatima valtakunnallinen terveysturvajelun valvontaohjelma ja sen perusteella annettava ohjaus paikallisen valvontasuunnitelman laatimiseksi perustuu terveysturvajelulakiin (Tsl, 763/1994, 4 a §) sekä ympäristöterveysturvajeluun yhteiseen valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ja siinä sovittuihin periaatteisiin.

Terveysturvajelulain tavoitteena on suojella ihmisen terveysturvajä mm. huomioimalla terveysturvajelun yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveysturvajeluun kuuluu terveysturvajaittojen ennaltaehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveysturvajaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena.

Säännöllinen valvonta on prosessi, johon tarkastus kuuluu yhtenä keskeisenä valvontatoimena. Asiakirjatarkastukset ovat osa valvonnan prosessia. Terveysturvajelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on viime kädessä selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveysturvajaittoa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveysturvajaittoa voi syntyä. Mikäli tarkastuksella todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveysturvajeluviranomainen tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset.

Säteilylain (SäL 859/2018) mukaan kunnan terveysturvajeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveysturvajeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta. Terveysturvajelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja vastaanottokeskukset. Säteilylain 156 §:n mukainen selvitysvelvollisuus koskee tiloja, jotka sijaitsevat säteilylain 155 §:n 1 mom. 1–3 kohdassa tarkoitettussa paikassa. Näiden toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta.

Puolustusvoimat, Sosiaali- ja terveysturvajeministeriö (STM) ja Sosiaali- ja terveysturvan lupa- ja valvontavirasto Valvira ovat yhteistyössä linjanneet, että varuskuntien majoitustilat kuuluvat terveysturvajelulain suunnitelmallisen valvonnan piiriin ja ovat ilmoitusvelvollisia Tsl 13 §:n 1 mom. 6 kohdan perusteella. Mikäli varuskuntien

majoitustiloista ei ole aikaisemmin tehty terveysuojelulain mukaista ilmoitusta, pyydetään ilmoitus tehtäväksi. Puolustusvoimien kasarmien kuntosaleja, saunoja ja vastaavia oheistiloja käsitellään valvonnassa samoin kuin muidenkin valvontakohteiden oheistiloja.

5.1 Suunnitelmallinen valvonta

Terveysuojelulain 13 §:n mukaiset toiminnot ovat ilmoituksenvaraisia ja kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveysuojeluviranomaisella on aina kuitenkin mahdollisuus riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus TsL 13 §:n 1 mom. 6 kohdan mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveysuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa valvontakohteen tiedot tietojärjestelmään. Todistuksen lisäksi tehdään tarvittaessa tarkastus kohteeseen. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan mahdollisia terveyshaittoja. Niiden perusteella voi syntyä tarve antaa määräyksiä jo ennen toiminnan alkamista.

Vuonna 2024 toteutetaan suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä kaksi näytteenottoprojektia, joista laaditaan projektisuunnitelmat ja loppuraportit.

- pintapuhtaus allastiloissa
- pintapuhtaus TsL 13 §:n huoneistoissa
- Legionellan esiintyvyys talous- ja lämpimässä käyttövedessä
- Kokoustilojen yhteydessä olevat saunatilat

Terveysuojelulain 18 §:n mukaiset talousvettä toimittavat laitokset tarvitsevat hyväksynnän ja 18 a §:n mukaiset laitokset ovat ilmoituksenvaraisia.

TsL 13 §:n mukainen ilmoitus tehdään seuraavasti:

- 1) majoitusliikkeen käyttöönotosta;
- 2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;
- 3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta;
- 4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;
- 5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihon- käsittelyä, käyttöönotosta;
- 6) sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Kohteisiin, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa, tehdään valvontaa yhteydenottojen perusteella. Tällaisia kohteita ovat mm. eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella tai muulla vastaavalla alueella, bingohallit, pelisalit ja -kasinot, kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat, luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä, teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti-, juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitettut sisätilat, muut

kokoontumis- ja juhlahuoneistot, työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja, parturi- ja kampaamotoiminta, hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat, muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta saattaa aiheutua käyttäjälle terveyshaittaa.

Vuonna 2024 suunnitelmallisen terveydensuojeluvalvonnan (TsL) mukaisia tarkastettavia kohteita Turussa on 963 kpl ja laskennallinen suunnitelmallisten tarkastuksia määrä vuodelle 2024 on 287 kpl (liite 2). Vuosisuunnitelma ei kuitenkaan sisällä uusintatarkastuksia.

Ohjeelliset tarkastusmäärät perustuvat tilanteeseen, että kohteesta annetut tiedot pitävät paikkansa eikä tarkastuksella tule esiin ylimääräistä selvittävää tai havaita lisäselvittelyä vaativia puutteita toiminnassa. Terveydensuojeluvalvonnan kohteita on jäänyt merkittävästi tarkastamatta vuosien varrella, mistä syystä terveydensuojelun valvontakohteita on noin 400, joissa viimeisin tarkastus olisi pitänyt tehdä vuotta 2023 aiemmin.

Lainsäädäntö sisältää paljon muitakin terveydensuojeluviranomaistehtäviä, joihin on varattava henkilöresursseja ja työaika säännöllisen valvonnan lisäksi. Näitä ovat:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen mm. kuntien valmiussuunnitelmien kanssa sekä häiriötilanteiden harjoittelu
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmäyhteistyö ja lausunnot muille viranomaisille
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana (toiminnanharjoittajille suunnatut koulutukset ja informaatio-ohjaus)
- kansainväliset laivatarkastukset (toimintatavat terveysuhkien varalta)
- suur tapahtumat ja yleisötilaisuudet
- ruumiinkuljetusluvut
- toiminnan kehittäminen

Terveydensuojelua valvotaan yhteydenottojen perusteella ilmoitusvelvollisten toiminnanharjoittajien lisäksi myös muissa kohteissa. Asiakasyhteydenotot sekä valvonta- ja terveyshaittaepäilyt ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla voi olla mahdollinen terveyshaitta.

Vuosittain ei suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksia terveydensuojelussa tehdään keskimäärin 200 kpl.

Turun ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelussa tulisi Valviran ohjeistuksen mukaan **laskennallisesti tehdä vuonna 2024 suunnitelmallisia tarkastuksia 287 kpl ja suunnittelemttomia tarkastuksia noin 200 kpl eli 487 tarkastusta.**

Vuodelle 2024 Turun ympäristöterveyden terveydensuojelun tarkastustavoite on vuodessa 70 tarkastusta/htv. Tavoitteen toteutuessa **tarkastuksia tehtäisiin 6,5 htv * 70 tark = 455 kpl.** Laskennallisesta tarkastusmäärästä jää vajaan 32

tarkastusta/vuosi. Lisäksi aiemmin mainitut 400 valvontakohtetta, joita ei ole pystytty tarkastamaan suunnitelman mukaisesti vaativat lisäresursseja. Henkilöstö resursseja on varattava tarkastusten lisäksi ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn, häiriötilannesuunnitteluun ja –harjoitteluun, epidemiaselvityksiin, lausuntoihin, asiakasyhteydenottoihin, sidosryhmäyhteistyölle, laivatarkastuksiin, ruumiinkuljetustodistuksiin sekä suurtahtumiin ja yleisötilaisuuksiin.

Turun kaupungin ympäristöterveyden määrittämällä tarkastustehokkuudella resurssivaje on 2-3 htv

5.1.1 Valvonnan painopisteet

Terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat haasteet.

Terveydensuojelun painopisteet ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö:

- Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa
- Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa
- Talusveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen
- Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämisessä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä
- Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä
- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Terveydensuojelu sidosryhmissä kehitetään edelleen yhteistyötä rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun kanssa.

Ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arvioinnin on sisällyttävä kaikkeen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvut, ympäristövaikutusten arviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet, jne. Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Vuoden 2024 aikana päivitetään valtakunnallisen valvontatietojärjestelmän kohdetietoja ja kartoitetaan edelleen valvontakohteiden määrää, jotta voidaan paremmin arvioida lisäresurssitarvetta.

Omavalvonta

Terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 2 §). Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat toiminnot sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään ja vähentämään niitä. Omavalvonnalla ja sen toimivuudella on tässä merkittävä rooli. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seurantaa ja arviointia. Omavalvonta koskee kaikkia toimijoita.

Talusvesi

Uusitun juomavesidirektiivin myötä on kansallinen lainsäädäntö myös uusittu. Direktiivin keskeisenä tavoitteena on talusveden terveydellisen laadun turvaaminen riskienhallinnan ja laatuvaatimusten keinoin. Riskinarvioinnissa on otettava huomioon koko vedentuotanto- ja -jakelujärjestelmä raakavedestä kuluttajan hanaan asti. Riskinhallinnan lisäksi direktiivissä säädetään uusista seurattavista talusveden laadun kemiallisista muuttujista, hygieenisistä vaatimuksista talusveden kanssa

kosketuksissa oleville materiaaleille, vedenkäyttäjille annettavasta tiedosta veden laadusta sekä muista vesihuoltolaitoksen toimintaa kuvaavista tunnusluvuista sekä veden saatavuuden varmistamisesta etenkin heikompiosaisille ja haavoittuville väestöryhmille. Lakimuutosten myötä on terveydensuojelulain 13 §:n mukaisia ilmoitusvelvollisia kohteita lisätty.

Talousvettä koskevan juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyvät lait on tulleet voimaan vuoden 2023 alussa. Osaan uusista säännöksistä on kuitenkin tulossa siirtymäsäännöksiä.

Raakaveden riskienhallinta tulee olla laadittuna 12.7.2027 mennessä. Talousveden toimitusjärjestelmää ja ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet tulee puolestaan olla tehtynä 12.1.2029 mennessä.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen laatii ja pitää ajan tasalla erityistilannesuunnitelman talousveden laadun turvaamiseksi. Erityistilannesuunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta on osa terveydensuojelulain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua kunnan terveydensuojelun valmiussuunnitelmaa. Suunnitelma on laadittava yhdessä muiden viranomaisten, talousvettä toimittavan laitoksen, sille vettä toimittavan ja muiden asianosaisten laitosten kanssa. Valvira on laatinut terveydensuojelulain 8 §:n mukaisen ohjeen talousveden laadun turvaamiseksi erityistilanteissa. Suunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on sovitettava yhteen vesihuoltolaissa tarkoitetun vesihuoltolaitoksen häiriötilannesuunnitelman sekä muiden viranomaisten ja toimijoiden varautumiseen liittyvien suunnitelmien kanssa.

Terveydensuojelulakiin on tehty muutoksia ja se sisältää siirtymäsäännöksen talousveden laadun valvontaa ja käyttöä koskevien määräysten osalta (20 §), jotka ovat tulleet voimaan 27.10.2017. Tällöin on tullut voimaan uudistettu talousvesiasetus, jolla toimeenpannaan juomavesidirektiivin liitteiden uudistukset.

Talousveden turvallisen laadun perustana on toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 20 §). Water Safety Plan (WSP) -työkalu on suositeltava apuväline toimintaympäristön seurannan, riskinarvioinnin ja muun omavalvonnan suunnittelemiseen. Viranomaisvalvonnalla varmistetaan, että talousveden laatu täyttää talousvesiasetuksen vaatimukset.

Turun kaupungin terveydensuojeluvalvonnalla on vuodelle 2024 seuraavat tavoitteet:

- o 455 kpl tarkastuksia
- o Suunnitelmallisten tarkastusten osuus on noussut verrattuna vuoteen 2023
- o Kehitetään tarkastustoimintaa, ohjausta ja neuvontaa

5.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Valvontasuunnitelman ulkopuoliseen valvontaa kuuluvat mm. vesiepidemiaepäilyyn, asiakasyhteydenottoihin ja suunnitelman ulkopuolisiin asiakirjatarkastuksiin liittyvä tarkastukset.

Suunnitelmallisen valvonnan ja ilmoitusvelvollisuuden piiristä poistettuihin kohteisiin tehdään ei-suunnitelmallista terveydensuojeluvalvontaa yhteydenottojen perusteella. Nämä yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

Asumisterveyskysymyksissä terveydensuojeluviranomainen arvioi sitä, esiintyykö rakennuksessa tai tilassa sellaisia olosuhdetekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Asumisterveyden valvontaa tehdään pääasiassa todettua tai epäiltyä terveyshaittaa koskevien ilmoitusten vuoksi ja siksi kyseistä valvontaa tulee priorisoida tarkastustoimintaa suunniteltaessa. Yhteydenoton ja tarkastuksen väliselle ajalle ei ole laissa säädetty tarkkaa aikaa, mutta hallinnon palveluperiaatteen mukaisesti hallinnossa asioivan on saatava asianmukaisesti hallinnon palveluja.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin viranomaisella saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Ilmoituksen käsittelystä voi periä terveydensuojelulain mukaisen maksun. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voidaan suorittaa tarkastus ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastuksen suorittamiseen on oltava kunnan terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys. Kotirauhan piiriin ei voi siten suorittaa tarkastusta edes toiminnanharjoittajan suostumuksella. Mikäli toiminnanharjoittaja haluaa kotirauhan piirissä olevan toiminnan tarkastettavan, on hänen itse pyydettävä tarkastusta. Tällöin tarkastus voidaan suorittaa kotirauhan piirissä olevaan kohteeseen. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tiloja ei käytetä vakituiseen asumiseen. Nämä tilat voivat siten kuulua myös suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Suunnittelematonta terveydensuojelulain mukaista valvontaa ovat myös ilmoitusten perusteella tehtävät asuntojen sisäilmaongelmatarkastukset ja muut valitusten yhteydessä ilmenevät epäilyt terveysvaaroista. Valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintyminen.

Laivatarkastus

Turun kaupungin ympäristöterveys tekee Turun satamissa WHO:n kansainvälisen (IHR) mukaisia laivatarkastuksia alusten pyynnöstä. Laivoille annetaan todistus aluksen tarkastamisesta ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta tai edellytettävistä saniteettitoimenpiteistä. Laivatarkastus sovitaan yleensä n. viikkoa ennen tarkastusta.

Ruumiinkuljetusluvut

Ulkomaille haudattavaksi tai tuhkattavaksi lähetettävä vainaja tarvitsee ruumiinkuljetusluvan. Vainajan arkkuun laittaminen ja sinetöinti tulee tapahtua suomalaisen viranomaisen, terveystarkastajan valvonnassa. Edellytyksenä vainajan siirrolle Suomen rajojen ulkopuolelle on, että vainajan kuolemansyyt on selvitetty lain (Laki kuolemansyyntä selvittämisestä 459/19731) mukaisesti ja vainajalle on annettu haudauslupa. Vainajan kuljetuksissa noudatetaan kansainvälisiä sopimuksia ruumiiden kuljettamisesta (Asetus ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta 13/19892). Ruumiinkuljetusluvut tehdään yleensä viikon sisällä pyynnöstä, riippuen haudausluvan ja muiden tarvittavien dokumenttien valmistumisen ja kuljetuksen aikataulun varmistuttua.

Asiakasvalitusten ja huoli-ilmoitusten vuoksi tehdyt tarkastukset ovat lisääntyneet, osittain sen vuoksi, ettei valvontakohteissa ole käyty tarkastuksella moniin vuosiin.

Näiden suunnitelman ulkopuolisten tarkastusten määrän arvioidaan kasvavan edelleen.

5.3 Tarkastukset valvontakohteisiin

Tarkastukset sisältävät arvion mm. huoneiston soveltuvuudesta toimintaan, toiminnan hygieenisyydestä, ilmanvaihdon riittävydestä, saniteettitilojen riittävydestä ja asianmukaisuudesta, siivoustilojen asianmukaisuudesta, omavalvontasuunnitelman sisällöstä ja asiakirjahallinnasta.

Kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvontakohteen yleinen tarkastustiheys. Tarkastusten perusteella kohteen riskit voidaan arvioida yksilöllisesti ja tarkastustiheyttä voidaan muuttaa sen mukaan tarvittaessa.

Riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä ovat mm. altistuvien ihmisten määrä,

altistavan tekijän vaarallisuus ja altistuksen kesto. Lisäksi riskiin vaikuttavat toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja asenne sekä huoneiston olosuhteet.

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveystahetta; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveystahetta, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveystahetta (matala riski).

Tarkastuksesta on aina laadittava tarkastuskertomus, joka täyttää sille asetetut vaatimukset ja jossa huomioidaan muun muassa toimialakohtaiset ohjeet. Valvira on laatinut yhteistyössä valvontayksiköiden kanssa Vati-tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain suunnitelmallista valvontaa varten.

Terveydensuojelulakiin on 2022 alusta tuotu asiakirjatarkastuksen käsite. Sillä tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa tilassa. Asiakirjatarkastus vastaa laajuudeltaan valvontakohteessa tehtävää tarkastusta ja siitä tehdään myös oma tarkastuskertomus. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastuksen tulisi kohdistua tiettyä asiaa tai asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen. Asiakirjatarkastuksia ovat esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan toiminnanharjoittajan antaman selvityksen tarkistaminen. Asiakirjatarkastuksilla ei kuitenkaan tarkoiteta esimerkiksi viranomaisen antamaa ohjausta ja neuvontaa tai lausuntojen antamista.

Valviran laatiman terveydensuojelun valvontaohjeiston riskiluokituksen mukainen tarkastusmäärä ei toteudu Turussa resurssivajeen vuoksi. Valvontasuunnitelman ulkopuolisten tarkastusten määrää on vaikea arvioida. Terveydensuojelussa valvontasuunnitelman ulkopuolisen valvonnan osuus on 60-70 % tarkastuksista. Tämän vuoksi tavoitteelliseksi kokonaistarkastusmääräksi on asetettu 455 tarkastusta vuodessa. Tämä on muutosta aiempaan, koska erilaiset säännöllisesti toistuvat viranomaislausunnot ja valvontaohjelman painopisteenä olevat elinympäristöterveyttä edistävät tehtävät sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen olosuhdevalvonta ja terveystahettaepäilyjen selvittäminen ovat merkittäviä ja aikaa vieviä tehtäviä.

5.4. Hallinnolliset pakkokeinot terveydensuojeluvalvonnassa

Hallintopakkoa käyttämällä on tarkoitus saada säännöstä tai muun velvoitetta rikkova toimimaan lainmukaisesti. Hallintopakon käyttäminen edellyttää aina erityistä säännöstä, joka määrittelee viranomaisen toimivallan laajuuden ja perusteet. Mikäli haitan aiheuttaja ei ole ryhtynyt (TsL 27 §:n tai 51 §:n perusteella annetun kehotuksen mukaisesti) toimenpiteisiin haitan poistamiseksi tai sen rajoittamiseksi annettuun määräaikaan mennessä, kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa määräyksen, jota voidaan tehostaa asettamalla uhkasakko (TsL 53 §). Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi myös teettää korjaukset haitan aiheuttajan kustannuksella (esim. siivottomuustapaukset). Asunnon tarkastaminen voidaan myös määrätä TsL 46.2 §:n perusteella. Itse uhkasakko- ja teettämismenettelystä säädetään uhkasakkolaissa, johon useimmissa erityislaeissa viitataan. Uhkasakkolaki on hallintopakkomennettelyn yleislaki, jota noudatetaan kaikkien hallinnonalojen hallintopakkomennettelyissä. Terveydensuojeluviranomainen antaa haitan aiheuttajalle kiellon tai määräyksen laittoman toiminnan lopettamiseksi tai tilanteen saattamiseksi lailliseksi (päävelvoite) määräajassa. Määräystä voidaan tehostaa asettamalla uhka, että määräyksen laiminlyönnistä seuraa uhkasakko, teettämis- tai keskeytysuhka. Tavoitteena on tällöin saada uhan kohde itse täyttämään velvoitteensa. Uhkasakkolain mukainen menettely on kaksivaiheista. Toisessa vaiheessa täyttämättä jääneen päävelvoitteen asettanut viranomainen määrää sen täytäntöön pantavaksi eli uhkasakon maksettavaksi, toimenpiteen teetettäväksi laiminlyöjän kustannuksella tai toiminnan keskeytettäväksi. Hallinnollisia pakkokeinoasioita käsitellään terveydensuojelussa noin 100 kpl vuodessa

5.5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät varsin tarkasti talous- ja uima- vesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Terveydensuojelulain mukainen näytteenottosuunnitelma on esitetty liitteessä 4.

Talousvesivalvontaan kuuluvat Turun Vesi Oy:n jakama verkostovesi, pienempien vesilaitosten vesi sekä elintarvikevalmistuksessa tai yleisessä käytössä olevien kaivojen/säiliöiden vesi. Myös alkutuotannossa käytettävää pesu- ja kasteluvettä valvotaan. Muissa kuin vesilaitoksissa keskitytään omavalvonnan toimivuuden valvontaan.

Uimavesivalvontaan kuuluu yleisessä käytössä olevien uima-altaiden vesi sekä yleisten uimarantojen vesi.

Uimahalleissa jatketaan pintahygienianäytteiden ottamista käyttäen ATP-mittaria. Allasvesinäytteet tutkitaan Lounais-Suomen vesi ja ympäristötutkimus Oy:ssa.

Pintahygienianäytteitä otetaan myös koulujen liikuntasaleista, päiväkodeista ja kauneushoitoloista sekä tatuointitiloista.

6. Tupakkavalvonta

Tupakkavalvonta perustuu Tupakkalakiin (549/2016) Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Kunta huolehtii alueellaan toimenpiteistä tupakoinnin lopettamiseksi sekä valvoo alueellaan tupakkalain nojalla annettujen säännösten noudattamista. Tupakkaa ja nikotiinineiteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan kunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella.

Ympäristöterveydenhuolto myöntää myyntilupia sekä valvoo tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja nikotiinineiteiden myyntiä ja sijoittelua myyntipisteissä, myynnin omavalvontaa, mainontaa sekä tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamista.

Asuntoyhteisöt voivat hakea tupakointikieltoja, jotka valvontaviranomaisen on määrättävä, mikäli edellytykset kiellolle täyttyvät.

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma on osa kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa. Tupakkalain valvontasuunnitelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

Tupakkalakia on uudistettu useaan kertaan ja viimeisimmät uudistukset vahvistettiin lakiin keväällä 2023. Uudessa tupakkalaissa on yhdenmukaistettu tuotepakkauksia ja tuotteiden ulkoasua (niin kutsuttu plain packaging). Jatkossa tupakointikielto koskee myös leikkikenttiä, lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueita, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille sekä yleisiä uimarantoja (ajallisesti rajoitettuna). Lisäksi sääntelyä tupakointikielloista ja niiden valvonnasta asuntoyhteisöissä on selkeytetty. Myynnin osalta keskeinen muutos koskee omavalvontavelvollisuuden laajentumista tuotteiden lainmukaisuuden sekä jäljitettävyyden valvontaan. Esilläpitokieltota on laajennettu koskemaan tupakkatuotteen kuumentamiseen tarkoitettuihin tuotteisiin ja lakiin on lisätty tupakkatuotteiden maustamiseen (tunnusomaiset tuoksut ja maut) tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto. Hintahyvityskielto koskee jatkossa ainoastaan vähittäismyyntiä ja etämyyntikielto on laajennettu koskemaan poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita.

Useiden muutosten myötä valvonta on kokenut isoja muutoksia, jotka vaativat valvonnalta vaativampaa perehtymistä.

6.1 Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat mm. tupakkatuotteiden ja nikotiinineiteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat, tupakointitilat (ravintolat ja hotellit) sekä tupakointikieltoalueet (tapahtumat, leikkikentät ja uimarannat). Kunnan valvontasuunnitelman tavoitteena on valvonnan laadukkuus, riskiperusteisuus ja terveyshaittojen ehkäisy. Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään tupakointia vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja -haittojen syntymistä. Lain tarkoituksena on vähentää ympäristön tupakansavulle altistumista kaikissa ikäryhmissä.

Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohteiden (223 kpl) tarkastustiheys on tupakointitiloissa 0,3 ja myyntipaikoissa 0,5. Tarkastustiheys vastaa 118 kohdetta sekä tupakointikieltoalueita siten, että oleellisimmat tupakkalain näkökohdat tulevat tarkastuksissa huomioiduksi. Valvira on määritellyt kohdetyyppikohtaisen tarkastustiheyden. Tämä on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei ole tehty riskinarviointia. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista

tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarviointi perustuu muun muassa kohteesta kerättyyn valvontatietoon sekä toiminnanharjoittajan kyvykkyyteen ja motivaatioon noudattaen tupakkalain säännöksiä. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnin osalta valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskinarvioinnin perusteella.

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluu ilmoitusten ja hakemusten käsittely, kohteisiin tehtävät tarkastukset ja uusintatarkastukset. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus.

Tarkastuskertomus tehdään Vati-tietojärjestelmään käyttäen Valviran laatimaa tarkastuslomakepohjaa. Lomakkeet ovat myös Vati-tietojärjestelmän tarkastuslomakepohjina. Tarkastuslomakkeiden käyttö yhtenäistää valvontaa valtakunnallisesti ja mahdollistaa mm. valvonnan laatutietojen seuraamisen.

Tupakkavalvonnan toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet monet tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lainsäädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja – rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta. Tupakkalain muutosten lisäksi valvontaan vaikuttaa myös muuttunut markkinavalvontalainsäädäntö sekä kertakäyttömuoveja koskeva lainsäädäntö (SUP-direktiivi).

6.1.1 Valvonnan painopisteet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Markkinoille tulee jatkuvasti uusia tuotteita, jotka joko käyttötarkoitukseltaan vastaavat tupakkaa tai muistuttavat muodoltaan läheisesti tupakkatuotteita ja tupakointivälineitä, mutta eivät sisällä tupakkaa tai sen vastiketta. Tällaisia tuotteita ovat muun muassa sähkösavukkeet, energia-/yrttiniuuska sekä erilaiset tupakkatuotteiden tai tupakointivälineiden ulkonäköä mukailevat makeiset. Ne vetoavat usein erityisesti alaikäisiin ja saavat heidät kiinnostumaan tupakkatuotteiden käytöstä. Valvontaa haastaa markkinoinnin moninaiset kanavat, ja yhä enemmän sitä toteutetaan internetissä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Tarkastusten yhteydessä onkin hyvä käydä läpi myyntipaikan mahdolliset verkko- ja sosiaalisen median sivut ja puuttua mahdollisiin mainonnallisiin elementteihin (Markkinointikielto kattaa kaikki tupakkalaissa tarkoitettut tuotteet sekä kaiken myynninedistämistoiminnan).

Tupakkalain valvontaohjelmakaudella 2020-24 painopisteiden valinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Valvontaohjelman painopisteet vuosina 2022–2024 ovat tuotevalvonnan ja markkinoinnin valvonnassa, minkä lisäksi omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa säilyy edelleen yhtenä painopisteenä

Painopistealueisiin sisällytetään vielä edelliseltä kaudelta jääneet ravintoloiden tupakointiloihin kohdistuvat tarkastukset.

Valvonnan näkökulmasta merkittävä muutos on omavalvontavelvollisuuden laajentuminen tuotteiden lainmukaisuuden valvontaan ikärajavälön lisäksi. Tarkoituksena on, että koko myyntiketju osallistuu tuotevalvontaan aiempaa tehokkaammin ja että lainvastaisia tuotteita ei myydä kuluttajille.

Omavalvonnan laajentuminen edellä mainitusti tukee kuntien ja Valviran tehtävää osaltaan varmistaa, että toiminta vastaa laissa säädettyä. Painopisteen tavoitteena on auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan laatua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia.

Yhteistyötä tupakkalakkia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön välillä tulee kehittää niin,

että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain tavoitteiden toteutumista. Tämä tukee ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemoja (yhtenäinen valvonta ja yhteistyö).

Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelmakauden painopisteenä (päivitys vuosille 2023-2024) ovat savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uudet pakolliset merkinnät. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin on tullut vaiheittain 20.5.2019 alkaen pakollisina ominaisuuksina turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyssjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunniste. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomioita uusiin pakollisiin merkintöihin. Lisäksi valvonnan toteuttamisessa tulisi kiinnittää huomiota viranomaisyhteistyön toimintatapojen luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan. Painopisteen tavoitteena oli varmistaa, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Lisäksi tavoitteena oli edistää viranomaisten välistä yhteistyötä tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäisyn näkökulmasta. Vuosina 2022–2024 toteutetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa.

Edellä mainitun lisäksi kuntien on myyntipakkausten merkintöjä koskevassa valvonnassaan hyvä huomioida myös muusta lainsäädännöstä tulevat veloitteet. Esimerkiksi jätelain (646/2011) nojalla kansallisesti toimeenpantu SUP-direktiivi edellyttää tupakkatuotteita ja suodattimia koskevia merkintävaatimuksia, joita koskevasta mahdollisista puutteista kunnan on ilmoitettava jätelain valvontaviranomaisena toimivalle Turvallisuus- ja Kemikaalivirastolle (Tukes).

Tupakkalain 74 §:n mukaisesti tupakointikielto laajeni leikkikentille ja yleisille uimarannoille. Näiden suhteen tullaan valvontaa tekemään muun toiminnan yhteydessä, ilmoitusten perusteella ja tarvittaessa. Huomiota tullaan kiinnittämään varsinaisen tupakoinnin lisäksi tupakointikieltomerkintöihin.

6.2 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva tupakkalain tarkoittama valvonta. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan kunnan on varattava riittävästi työaika- ja henkilöresursseja tupakkalain säännöllisen valvonnan lisäksi myös muuhun tupakkalain valvontaan. Suunnitelman ulkopuolista valvontaa ovat esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa, tupakkatuotteiden tai niiden tavaramerkkien esilläpitoa, tupakointikieltojen rikkomista tai tupakansavun kulkeutumista sisätiloihin. Lakiuudistusten myötä mm. uimarantoja ja leikkikenttiä koskevat tupakointikiellot ja niiden valvonta tullaan toteuttamaan pääosin valitusten perusteella. Tällaiset yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niissä on taustalla epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelman riskiluokituksen mukainen laskennallinen tarkastusmäärä vuodelle 2024 olisi 118 tarkastusta. Tavoitteellinen tarkastusmäärä vuodelle 2024 on 118 tarkastusta huomioiden suunnitelmallisen valvonnan lisäksi suoritettava suunnitelman ulkopuolinen valvontatyö, lausunnot, asiakasyhteydenotot, sidosryhmäyhteistyö sekä suurtahtumat ja yleisötilaisuudet.

Tupakkavalvonnassa resurssivaje vastaa 1 htv:n työmäärää.

Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot

Tupakkalain vuoden 2017 muutoksen myötä kunnan on määrättävä tupakointikielto taloyhtiön huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin asuntoyhteisön hakemuksesta. Kieltojen määräämisen lisäksi asuntoyhteisöjen neuvonta ja ohjaus tupakkalain mukaisen kiellon hakemiseen työllistää säännöllisesti. Jo määrättyjen tupakointikieltojen valvonta kuuluu kunnalle tupakkalain mukaisesti. Kieltojen rikkomisesta tulee asiakasyhteydenottoja, joiden perusteella valvontaa tehdään.

Yhden hakemuksen käsittelyaika vaihtelee 1 kk – 6 kk. Hakemuksien määrää vuodessa ei pystytä arvioimaan, vuoden toteuman perusteella asuntoyhteisöjen tupakointikieltoja määrätään 25 kpl. Parveketupakointikieltojen valvontakohteiden määrä vaihtelee vuosittain ja valvontatoimenpiteiden määrää on mahdotonta arvioida.

7. Nikotiinivalmisteiden myynti ja valvonta

Nikotiinivalmisteiden valvonta perustuu Lääkelakiin (395/1987). Nikotiinivalmisteet, joita käytetään tupakasta vieroittamiseen, ovat lääkelain alaisia ja niiden myynti on luvanvaraista. Luvan myöntää ja myyntiä valvoo ympäristöterveys. Valvonta tapahtuu pääasiassa muun valvonnan yhteydessä.

8. Eläinlääkintähuolto

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain tarkoittama suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä laissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoituksista suunnitelmaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista. Kunnat järjestävät valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Kunnille maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

Kunnat järjestävät valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Kunnille maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

Eläinlääkintähuollon perusyksikössä työskentelee valvontaeläinlääkäri ja kolme eläintenhoitajaa. Eläinsuojeluvalvonnasta vastaa yksi valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri tekee kaikki ilmoituksen varaisten toimijoiden (eläinkaupat, laajamittainen seura- ja harrastuseläintenpito) tarkastukset ja epäilyyn perustuvat tarkastukset sekä eläintautilain mukaisia tarkastuksia. Vuonna 2022 valvonta eläinlääkäri

teki eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisia tarkastuksia 107 kpl. Vuosien 2023 ja 2024 toteuman arvioidaan olevan samansuuntainen.

Eläinhoitolassa työskentelee kolme eläintenhoitajaa, jotka huolehtivat löytö- ja haltuun otettujen eläinten hoidosta. Eläinhoitolassa on arviolta maksullisia hoitovuorokausia 4 000 ja löytö- ja haltuun otettujen eläinten hoitopalveluja myydään 17 kunnalle.

Turun kaupungilla on sopimus pieneläinpäivystyksen järjestämisestä maakunnallisesti Evidensia Eläinlääkäripalvelut Oy:n kanssa. Sopimus on voimassa 1.9.2023 alkaen 31.12.2024 asti. Uusi pieneläinpäivystyksen kilpailutus on valmisteltava vuoden 2024 aikana. Pieneläinten arkipäivystyksestä kaupungilla on erilliset sopimukset toimijoiden kanssa.

Hyötyeläinten eläinlääkäripalvelut päivystyksineen ostetaan Liedon ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueelta. Sopimus on voimassa vuoden 2026 loppuun.

Vuonna 2024 tehdään viranomaisvalvontaa yhdessä Ruokaviraston kanssa erikseen sovittuna sekä aluehallintoviraston ja tullin kanssa liittyen laittomasti maahantuotaviin eläimiin.

8.1 Valvonnan painopisteet

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2022-2024 painopisteet:

- Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio: ELTE1-osion käytön vakiinnuttaminen
- ELSU-tietojärjestelmä (epäilyyn perustuvien sekä ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta)
- Pandemiavalmiuden kehittäminen – koronapandemian opit ympäristöterveydenhuollossa, osallistuminen työryhmiin, onnistumisen arviointiin ja valmiuden kehittämiseen
- EU:n eläinterveyssäännöstön 2019/429 (AHL) ja muun eläintautilainsäädännön toimeenpano, uusien vaatimusten käytännön toteutus
- EU:n eläinterveyssäännöstön 2019/429 (AHL) ja muun eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpano, uusien vaatimusten käytännön toteutus

Vuoden 2024 alusta astuu voimaan uusi eläinlääkintähuoltolaki sekä eläinten hyvinvointilaki. Lakimuutokset tuovat toimintaan uudistuksia, joihin toiminnan tulee mukautua. Eläinsuojeluun olla esitetty yhtä uutta valvontaeläinlääkärin virkaa, esitystä ei ole vielä hyväksytty.

9. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa esitetään hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Turun ympäristöterveys käyttää 1.9.2008 alkaen tehdyn sopimuksen perusteella Eurofins Scientific Oy:tä, jolla on toimipiste Raisiossa. Sopimus oli alun perin voimassa 2011 loppuun ja jatkuu sen jälkeen 12 kk kerrallaan, ellei jompikumpi osapuoli irtisano sopimusta vähintään 6 kk ennen sopimuskauden päättymistä. Ruokavirasto on hyväksynyt laboratorion tutkimaan

viranomaisnäytteitä. Vesinäytteiden tutkimiseen käytetään Lounais- Suomen vesi ja ympäristötutkimus Oy:tä, joka on myös Ruokaviraston hyväksymä laboratorio.

Eurofinsin kanssa tehdyssä sopimuksessa on huomioitu valvonnan tarpeet analyysivalikoiman, akkreditoinnin, erityistilanteiden palvelun (esim. epidemiat), tutkimusten, näytteiden toimittamisen sujuvuuden ja taloudellisuuden suhteen. Turun kaupunki ylläpitää toistaiseksi aikaisemmin Turun kaupungin omassa laboratoriossa ollutta säteilymittaria vuosittaisilla näytteenotoilla. Mittari on sijoitettu Lounais-Suomen vesi- ja ympäristö tutkimus Oy:n tiloihin.

Norovirustutkimuksia varten voidaan toimittaa näytteitä tutkittavaksi Metropolilabiin Helsinkiin. Terveysturvajärjestelmään liittyviä asumisterveystutkimuksia suoritetaan Turun yliopiston Aerobiologian yksikössä, joka on Ruokaviraston hyväksymä. Kaikki Ruokaviraston rekisteröimät laboratoriot ovat akkreditoituja tai arvioituja.

10. Valvonnan maksullisuus

Kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Kuntien valvonnasta perimät maksut eivät kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valvontamaksuilla on oleellinen merkitys ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamisessa. Keskusvirastot pitävät tärkeänä, että kunnissa perittäisiin maksuja kaikista niistä ympäristöterveydenhuollon suoritteista, joista lain mukaan voidaan periä maksu. Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Lisäksi kunnan talousarviossa on varattava varoja yllättäviin tilanteisiin kuten esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden varalle tai valitustapausten selvittämiseksi. Näistä kunta ei voi periä maksua.

Kunnan lakisääteisistä tehtävistä, kuten ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisesta valvonnasta, toiminnanharjoittajilta perittävien maksujen on perustuttava lakiin. Ympäristöterveydenhuollon lakien yhteisenä lähtökohtana on, että valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu. Täten myös valvontaprojekteihin tai -hankkeisiin liittyvät tarkastukset ovat maksullisia, jos ne on kirjattu kunnan valvontasuunnitelmaan. Myös uusintatarkastukset ovat pääsääntöisesti maksullisia. Muiden toimenpiteiden, kuten kohteen hyväksymisen, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvien tarkastusten maksullisuudesta on säädetty kussakin ympäristöterveydenhuollon laissa erikseen.

Uusi elintarvikelaki (297/2021) ja siihen liittyvät asetukset tulivat voimaan 21.4.2021. Lakimuutoksen myötä elintarvikevalvonnan perusmaksu peritään valvontakohtaisesti kunnan valvomilta kohteilta. Valvonnan perusmaksu peritään ensimmäisen kerran vuoden 2022 alussa sen mukaan mikä on valvontakohteen tilanne vuoden alussa. Perusmaksujen perimisessä on muutamia poikkeuksia elintarvikelaissa. Vaikka elintarvikehuoneisto tai toiminta olisi vapautettu valvonnan perusmaksusta niin kohde on valvonnan piirissä ja muusta valvonnasta peritään maksut elintarvikelain 73§:n mukaisesti.

Terveysturvajärjestelmän (763/1994) muutos tuli voimaan 1.1.2022 ja se koskee terveysturvajärjestelmän valvonnan maksullisuutta. Lakimuutoksen myötä toiminnanharjoittajilta peritään jatkossa valvonnan perusmaksu niistä toimipaikoista ja

toiminnoista, joiden käyttöön otosta tai aloittamisesta toiminnanharjoittajalla on velvollisuus ilmoittaa tai jotka edellyttävät hyväksyntää.

Perusmaksun tavoitteena on parantaa kuntien elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan kustannusvastaavuutta ja turvata laadukas valvonta. Perusmaksun suuruus sekä elintarvike- että terveydensuojelulain mukaisilla kohteilla on 150 €/a. Kohteella, jolla on sekä elintarvikelain että terveydensuojelulain mukaista toimintaa, peritään kummankin lainsäädännön mukaisesti erikseen perusmaksut. Perusmaksulla tuetaan etenkin koulutuksen, ohjauksen ja neuvonnan roolia valvonnassa. Jatkossa valvonnan perusmaksut peritään samalla tavoin vuosittain. Perusmaksu on veroluonteinen maksu.

Maksujen periminen suunnitelmallisesta valvonnasta edellyttää kunnassa hyväksyttyä valvontasuunnitelmaa ja maksutaksaa. Kuntaliitto on ohjeistanut kuntia yleiskirjeellään (21/80/2006) ja 10/80/2011 ympäristöterveydenhuollon maksullisuudesta, taksojen laatimisesta sekä taksojen ja suunnitelmien hyväksymismenettelyistä. Mallitaksa on päivitetty 16.12.2021.

Kaupunkiympäristölautakunta on 8.12.2021 § 111 hyväksynyt 1.1.2022 voimaan tulleen ympäristöterveysmaksutaksan (liite 4). Viranomaistoiminnan taksa perustuu käytettyyn työaikaan ja on 70 €/h, mikä vastaa syntyneitä kustannuksia ja valtakunnallista tasoa. Taksat ja maksut tarkistetaan ja päivitetään tarvittaessa. Taksa on kuntalaisten ja toimijoiden nähtävillä ympäristöterveyden internet- sivuilla.

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, voidaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n momentin tarkoittaman korkokannan mukaan. Viivästyskoron sijasta voidaan periä viiden euron suuruinen viivästysmaksu, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Keskusvirastoilla on velvollisuus korvata kunnille sellainen työ, joka liittyy keskusvirastojen pyytämiin tehtäviin, jotka eivät lain mukaan kuulu kunnalle. Tämä koskee keskusvirastoista kuntien toimeenpantavaksi ohjaamia tarkastuksia, näytteenottoja, tutkimuksia ja selvityksiä, jotka laissa säädetään viraston tehtäväksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun. Esimerkiksi: Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka elintarvikelaissa säädetään Ruokaviraston tehtäväksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun. Lain 30 §:n 4 kohdan mukaisten valvontatehtävien suorittamisesta valtio korvaa kunnille ainoastaan näytteiden tutkimuskustannukset. Valtakunnallisesti maksuilla katetaan keskimäärin 15 % valvonnan kustannuksista.

11. Ympäristöterveydenhuollon resurssit

Elintarvikevalvonnan tehtävänä on huolehtia elintarvikelain mukaisista tehtävistä ja terveydensuojeluvalvonnan tehtävänä on huolehtia tupakka- ja lääkelain sekä terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä. Yhteistyötä vastualueella tullaan lisäämään resurssitehokkaaseen toimintaan pääsemiseksi.

Eläinlääkintähuollon tehtävänä on järjestää eläinlääkäripalvelut, varmistaa niiden saatavuus ja laatu sekä järjestää eläinlääkäripalveluiden valvonta. Lisäksi varmistetaan elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.

11.1 Talous

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan tulot kertyvät valvontamaksuista, perusmaksusta sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä. Terveysuojelussa suunnitelmallisen valvonnan osuus valvonnasta on pienempi kuin suunnittelemattomien tarkastusten osuus. Sitä vastoin elintarvikevalvonnassa suunnitelmallisten tarkastusten osuus on suurempi kuin suunnittelemattomien tarkastusten. Turussa elintarvike- ja terveydensuojeluyksikössä tulot kattoivat keskimäärin n. 67 % toimintamenoista vuonna 2022. Toimintamenot eivät sisällä mm. vuokratustannuksia. Vuosi 2023 ja 2024 tulee arvion mukaan olemaan samansuuntainen.

Eläinlääkintähuollon kustannuspaikalle lasketaan valvontaeläinlääkärin virasta aiheutuvat kustannukset ja siitä valtiolta saadut korvaukset sekä eläinten hoitoon (praktiikkaan) liittyvät ja osto- ja myyntisopimukset. Eläinlaitoksen kustannuspaikalle lasketaan eläinlääkintäjien henkilöstökulujen lisäksi eläinlaitoksen pidosta aiheutuneet kulut sekä eläinlaitoksen palveluja käyttäviltä sopimuskunnilta saadut tulot. Vuosi 2023 ja 2024 tulee kustannusten osalta olemaan samansuuntainen. Tämän lisäksi eläinlääkintähuollon kustannuksia syntyy pien- ja suuraelainpäivästyksen ostopalvelusta v. 2024 n. 400 000 euroa.

Terveysuojelussa suunnitelmallisen valvonnan osuus valvonnasta on pienempi kuin suunnittelemattomien tarkastusten osuus. Sitä vastoin elintarvikevalvonnassa suunnitelmallisten tarkastusten osuus on suurempi kuin suunnittelemattomien tarkastusten. Turussa elintarvike- ja terveydensuojeluyksikössä tulot kattoivat keskimäärin n. 67 % toimintamenoista vuonna 2022. Koko ympäristöterveyden yksikössä tulot kattavat n. 72 % toimintamenoista. Toimintamenot eivät sisällä mm. vuokratustannuksia. Vuosi 2023 tulee arvion mukaan olemaan samansuuntainen.

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan tulot kertyvät valvontamaksuista, perusmaksusta sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä. Eläinlääkintähuollon kustannuspaikalle lasketaan valvontaeläinlääkärin virasta aiheutuvat kustannukset ja siitä valtiolta saadut korvaukset sekä eläinten hoitoon (praktiikkaan) liittyvät ja osto- ja myyntisopimukset. Eläinlaitoksen kustannuspaikalle lasketaan eläinlääkintäjien henkilöstökulujen lisäksi eläinlaitoksen pidosta aiheutuneet kulut sekä eläinlaitoksen palveluja käyttäviltä sopimuskunnilta saadut tulot.

Taulukko 2.2c Talousresurssit 2022 (toiminta, ei sis. palkkoja, vuokria/vyörytyksiä)

	YHT yhteensä (€)	elintarvike- ja terveydensuojelu valvonta	eläinlääkintähuolto	eläinlaitola
Menot	1 336 831	1 036 429	114 660	185 742
Tulot	963 283	696 499	102 136	164 647
Netto	-373 547	-339 929	-12 524	-21094

11.2 Henkilöstö

11.2.1 Henkilöstötarpeen mitoittaminen

Ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan toimeenpanossa tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Valvonta-asetuksen mukaan tarkastukset voivat sisältää näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi sekä turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Pelkkää näyteenottokäyntiä ei pidetä tarkastuksena.

Valvontasuunnitelmaan on kirjattu tarkastukset valvontakohteiden toimintatyyppien mukaan. Valvontasuunnitelmaan kirjatut tarkastukset ovat valvontayksikön säännöllistä tarkastustoimintaa. Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään.

Kaikissa tarkastuksissa käytetään ohjeina valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastusohjeita ja ohjeen liitteinä olevia tarkastuslomakkeita. Tarkastusohjeet on tallennettu verkkolevylle ja ne ovat kaikkien tarkastajien käytössä.

Joihinkin kohteisiin saattaa olla tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksen lakiperusteet käyvät ilmi valvontasuunnitelmasta (ennalta suunnitellun valvonnan osalta) ja tarkastuksen jälkeen laadittavassa tarkastuspöytäkirjassa.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuspöytäkirja tai muistio, ja tarkastetut asiat kirjataan, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisikaan epäkohtia. Tarkastuspöytäkirjaan merkitään valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määrääjat. Tarkastuspöytäkirja toimitetaan tiedoksi asianosaisille. Jos tilanne niin edellyttää, laaditaan paikan päällä tarkastuspöytäkirja jäljentävälle lomakkeelle, joista toinen jää viranomaiselle ja alkuperäinen toimijan ja tarkastajan allekirjoittamana tarkastuskohteeseen. Tarkastuspöytäkirja voidaan toimittaa tiedoksi myös muille viranomaisille. Tarkastuspöytäkirja laaditaan useimmiten toimistossa, jolloin se toimitetaan sähköisenä ja/tai postitse toimijalle. Mikäli toimijalle on annettu kehoituksia ja on epäiltävissä, että toimija ei halua näitä noudattaa, pyritään aina saamaan tarkastuspöytäkirjaan toimijan tai hänen edustajansa allekirjoitus. Jos tarkastuspöytäkirja on tehty itsejäljentävälle lomakkeelle, kirjataan vastaavat tiedot tarkastuksesta myös kohdetietojärjestelmään.

Tarkastuksiin käytetty aika

Tarkastustiheydet määräytyvät riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa on annettu ohjeelliset tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävät ajat. Tavoitteelliset tarkastustiheydet on määritelty toimintatyyppikohtaisen riskiluokituksen perusteella. Ruokaviraston valvontakohdetyyppien riskiluokituksen

mukaan elintarvikehuoneistotoiminnassa ja kontaktimateriaalivalvonnassa tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan suunnittelussa huomioidaan tarkastuksen kohde, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Yhteen tarkastukseen on valvontasuunnitelmassa varattu aikaa vähintään kaksi tuntia, mutta vaativimmat kohteet vaativat jopa yhden tai useamman henkilötyöpäivän. Tarkastukseen käytetty aika, joka suunnitelmallisten tarkastusten osalta laskutetaan toimijalta, muodostuu asiakirjojen pohjalta valmistautumisesta sekä tarkastukseen ja raportointiin käytetystä ajasta.

Voimavarojen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon myös matka-aika. Turussa matkat ovat kuitenkin suhteellisen lyhyitä. Tarkastuksilla käytetään myös omaa autoa. Siirtyminen itse kohteeseen vaatii keskimäärin puoli tuntia. Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa annetaan tarkempia ohjeita eri lakien perusteella tehtävien tarkastusten sisällöstä ja tarkastukseen käytettävästä ajasta. Elintarvikevalvonnassa laskutetaan keskimääräisen matkustusajan mukaan puoli tuntia matka-aikaa. Etätarkastuksista ei matka-aikaa peritä.

Erityyppisten ympäristöterveydenhuollon tarkastusten sisällöstä on tarkemmin kappaleissa 4 – 8. Tarkastusten sisällöt on kuvattu valvonnan laatujärjestelmissä ja elintarvikevalvonnan OIVA-arvioinnin osalta myös www.oivahymy.fi-sivustolla

Tämän suunnitelman liitteessä 2 tarkastustiheydet on määriteltä toimintatyyppikohtaisesti. Tavoitteena on määrittää elintarvikevalvonnan kohteiden tarkastustiheys toimintatyyppikohtaisesti huomioon ottaen Ruokaviraston riskinarviointiohjeen. Terveysturvallisuuslain mukaisten valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheys perustuu Valviran valtakunnallisiin ohjeisiin. Tupakkavalvonta perustuu tupakkalain 84 §, jonka mukaan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma. Liitteen 2 tarkastuskohteita päivitetään jatkuvasti vuoden aikana.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä on taloudellista merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Suunnitelma antaa kuvan siitä, mitä suuruusluokkaa valvontamaksu ao. kohteelle tulee olemaan. Lopullinen maksu määräytyy voimassa olevan lainsäädännön mukaan sen perusteella, miten paljon valvontaa tehdään (mahdolliset uusintatarkastukset kehotusten noudattamisen tarkastamiseksi). Ympäristöterveydelle ilmoitetut uudet kohteet tulevat heti ilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin, jolloin myös kohteeseen tehtävä ensimmäinen tarkastus on tämän suunnitelman mukainen tarkastus ja siitä peritään maksu.

Liitteessä 2 on esitetty valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain sekä suunniteltu tarkastusten lukumäärä.

11.2.2 Henkilöstöresurssit

Ympäristöterveysyksikön henkilöstöön kuuluu vuonna 2024 yhteensä 23 vakanssia. Valvontahenkilöstön työnjako on tehty siten, että se mahdollistaa työn edellyttämän erikoistumisen. Tehtäväkuvat ovat elintarvikevalvonta, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonta.

Taulukossa 2.2.a mainitut työtehtävät on lueteltu pääkohdittain. Elintarvikevalvonta on työllistävien yksittäinen osa-alue ja siihen on panostettu eniten työaikaa (taulukko 2.2.b). Työtehtäviä tarkistetaan ja päivitetään tarpeen mukaan vuoden 2024 aikana.

Taulukko 2.2a Ympäristöterveyden henkilöstö ja tehtävät 2024

ympäristöterveyspäälikkö	yksikön päälikkö, YTH valvonnan suunnittelu ja ohjaus, talous, valmiusasiat, osallistuminen valvontaan
kaupungineläinlääkäri	laitokset, elintarviketeollisuus
valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta, sivutuotevalvonta, ympäristöterveyspäälikön varahenkilö III
johtava terveystarkastaja	lähihenkilönä toimiminen, elintarvikevalvontaan osallistuminen, ympäristöterveyspäälikön varahenkilö I
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, lomakkeet, kotisivut
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, laboratorioyhteyshenkilö
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, laatujärjestelmän vastuuhenkilö
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, tiedotteet
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, elintarvikkeiden valmistuksen valvonta
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, alkutuotanto, kontaktimateriaalivalvonta
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, kontaktimateriaalivalvonta
terveystarkastaja	elintarvikkeiden ulkomyynti, kuljetus, pakkausmerkinnät, internetmyynti
terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, valvonta-alue, ulkomyyntin varahenkilö
johtava terveystarkastaja	lähihenkilönä toimiminen, terveydensuojelulain 13 § huoneistot, ympäristöterveyspäälikön varahenkilö II
terveystarkastaja	terveydensuojelulain 13 § huoneistot, asunnontarkastukset/asumishygienia
terveystarkastaja	terveydensuojelulain 13 § huoneistot, asunnontarkastukset/sisäilma, laivojen saniteettitodistukset, ruumiinsiirtotodistus
terveystarkastaja	terveydensuojelulain 13 § huoneistot, uima-allasvedet
terveystarkastaja	terveydensuojelulain 13 § huoneistot, tupakointikiellot
terveystarkastaja	terveydensuojelulain 13 § huoneistot, uimarantavedet, talousvesi, tupakka- ja nikotiinivalmistevalvonta
terveystarkastaja	terveydensuojelulain 13§:n huoneistot,
eläintenhoitaja	löytö- ja haltuunotettujen eläinten hoito
eläintenhoitaja	löytö- ja haltuunotettujen eläinten hoito
eläintenhoitaja	löytö- ja haltuunotettujen eläinten hoito

Suunnitelmassa on varattava resursseja myös suunnitelman ulkopuolisten tehtävien hoitoon. Tällaisia ovat esimerkiksi epäilyyn perustuva valvonta, erityistilanteiden aiheuttamat toimenpiteet, sidosryhmäyhteistyö sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittely. Kunnan viranomaisen on myös annettava tarpeen vaatiessa neuvontaa ja ohjausta esimerkiksi lainsäädännön muutoksista. Perusmaksujen perimisen myötä tämä neuvontavelvoite laajenee. Hakemuksia ja ilmoituksia, joista tulee tehdä päätös tai antaa todistus, tulee ympäristöterveydenhuoltoon keskimäärin 600 vuodessa. Lisäksi lautakuntaan valmisteltavia asioita on keskimäärin 1-2 kpl/kk.

11.2.3 Arvio henkilöressurssien riittävydestä

Lounais-Suomen Aluehallintovirasto teki ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvonnan auditoinnin vuonna 2012, jossa todettiin mm., että valvontayksikön voimavarat ovat riittämättömät valvonnan tarpeeseen nähden. Ympäristöterveydenhuoltoon tehtiin 2015 ulkopuolisen osapuolen toimesta (EnviroVet) auditointi, jonka johtopäätöksinä olivat mm., että pitkään jatkunut vakava valvonnan aliresursointi on estänyt toiminnan normaalin kehittämistyön, esim. laatujärjestelmä ei ole ajan tasalla. Lounais-Suomen aluehallintovirasto teki uuden auditoinnin syksyllä 2018, jossa todettiin vakavaa henkilöstövajausta edelleen.

Ruokaviraston ohjeiden mukaan elintarvikevalvonnan tulee tehdä 110 tarkastusta/tarkastaja/ vuosi. Tähän tavoitteeseen sisältyy myös valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset. Valviran ohjeen mukaan terveydensuojelulain valvontaan on tarkastajakohtainen tarkastusmäärä 70 tarkastusta vuodessa.

Laskennallinen ja suunnitelman mukainen resurssivaje terveysvalvonnassa on yhteensä 2,1 htv. Henkilöressurssikohdassa on lisäksi esitetty, että elintarvikevalvonnassa on edelleen 5,85 htv:n ja terveydensuojeluvalvonnassa tupakkalain mukainen valvonta mukaan lukien vaje on 3 htv huomioon ottaen vuosien aikana tekemättä jäänyt työ. Terveysvalvontaan on esitetty vuodelle 2024 yhden terveystarkastajan viran perustamista. Esitys on vielä hyväksymätön.

Eläinlääkintähuoltoon on vuodelle 2024 esitetty toisen valvontaeläinlääkärin viran perustamista. Esitys on vielä hyväksymätön. Eläinhoitolaissa toiminta on saatu toimimaan päivystysluonteen tarpeen mukaiseksi ja haasteet sijaisten saamiseksi on saatu ratkaistua.

Yksikössä on käytössä LaatuNet-laadunohjausohjelmisto, minkä käyttöönotolla on haluttu panostaa toiminnan laadulliseen kehittämiseen. Laatuvalvonta vaatii myös panostusta ja aikaa, jotta toimintaa saadaan kehitettyä. Laadunhallinta sisältää myös mm. sisäisiä ja ulkoisia auditointeja. Samalla yhteistyötä naapurivalvontayksiköiden ja ns. Sixpack –valvontayksiköiden kanssa lisätään.

Taulukko 2.2b Valvontahenkilöstön työpäivien laskennallinen jakauma.

Yhden henkilön työpanos on 220 henkilötyöpäivää/vuosi. Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan henkilöstön valvontaresurssit valvonta-alaa kohden

Valvonta-ala	ympäristöterveys-päällikkö	johtava terveystarkastaja	Kaupungin eläinlääkäri terveystarkastaja	yht. htpv (htv)
	1 hlö	2 hlö	16 hlö	
Elintarvikevalvonta	0	110	2 200	2 310 (10,5)
Terveydensuojelu	0	90	1 210	1 300 (5,9)
Tupakkavalvonta	0	20	110	130 (0,6)
Hallinto	220	220	0	440 (2,0)
yhteensä (htpv)	220	440	3 520	4 180

11.2.4 Henkilöstön perehdytys ja osaaminen

Perehdytyksessä noudatetaan kaupungin henkilöstöhallinnon perehdytysohjeita. Ympäristöterveys ylläpitää oman toimialan perehdytysmateriaalia. Perehdytyksestä vastaavat lähijohtajat sekä erikseen nimetyt henkilöt.

Konsernihallinto, Strateginen HR on laatinut Turun kaupungin Henkilöstökoulutuksen yleisohjeet (Henkilöstöjohtaja / sarja A 3.6.2019 § 154). Henkilöstökoulutuksen suunnittelu lähtee organisaation tarpeesta ja tavoitteista. Henkilöstön pätevyys- ja osaamiskartoituksen tekee esimies kehityskeskustelujen pohjalta ottaen huomioon henkilön työkokemuksen ja muun koulutuksen.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosille 2020-2024 on esitetty koulutustavoitteeksi keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työnohjauspäiviin osallistumista, malliasiakirjoihin perehtymistä tai muuta suunnitelmallista pätevyyden ylläpitoa.

Koska tieto koulutustilaisuuksista tulee lyhyellä varoitusajalla, koulutussuunnitelma voidaan laatia vain suuntaa antavaksi. Koulutuksen suuntaamisessa otetaan huomioon elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalain mukaisten tehtävien jako.

Toimistohenkilökunta osallistuu kaupungin järjestämään soveltuvaan koulutukseen. Lisäksi koko henkilökunnalla on tarvetta koulutukseen valvonnan tiedonhallintajärjestelmän ja laatujärjestelmän muutosten osalta.

Keskusvirastot ja ministeriöt järjestävät koulutuspäiviä, joissa kerrotaan lainsäädännön uudistuksista ja ajankohtaisista asioista. Aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin, joissa ohjeistetaan kuntia ajankohtaisissa asioissa, osallistuvat kaikki tarkastajat ja eläinlääkärit mahdollisuuksien mukaan. Koulutuksen painopisteitä ovat mm. joustavan tai muuttuvan lainsäädännön yhdenmukainen soveltaminen viranomaistyössä, Koulutuksiin osallistuminen kirjataan kaupungin henkilörekisteriohjelmaan.

Ympäristöterveydenhuollolle on varattu koulutukseen ja koulutuksiin osallistutaan määrärahan puitteissa.

Vastuualueella on käytössään vuonna 2018 käyttöönotettu LaatuNet-laaturjärjestelmäohjelmisto, jonka laatu-työ ja ylläpito vaatii osaltaan resursseja. Laatujärjestelmän käytön on tarkoitus varmistaa, tehostaa ja osaltaan helpottaa valvontatehtäviä ja toimintaa.

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan koulutussuunnitelma 2024

Erillinen koulutussuunnitelma on esitetty erikseen kaupungin- ja toimialan yhteisessä koulutussuunnitelmassa.

Elintarvikevalvonta	Terveydensuojelu	Tupakkavalvonta	muu
Ruokavirasto, AVI: Elintarvikevalvonnan koulutuspäivät (RV), työnohjauspäivät (AVI), Terveystarkastajien koulutuspäivät, Ympäristöterveydenhuollon alueelliset koulutuspäivät,	Valvira, AVI: Työnohjauspäivät (AVI) asumisterveyden ja talousveden osalta, Terveystarkastajien koulutuspäivät, Ympäristöterveydenhuollon alueelliset koulutuspäivät	Valvira, AVI: lainsäädäntö ja sen soveltaminen	VATI koulutus
Elintarvikehygienikkoyhdistyksen koulutuspäivät (EHY)	uimavesivalvontaan liittyvät koulutukset	laatujärjestelmä ja riskinarviointi	LaatuNet-koulutus
Eläinlääkäripäivät elintarvikevalvonnan osalta	sisäilmastoseminaari		

11.3 Tietojärjestelmät

VATI

Ympäristöterveydenhuollossa on käytössä valtakunnallinen kohdetietojärjestelmä VATI vuodesta 2019 alkaen, joka korvasi aiemman Digian Tarkastaja-ohjelman. VATI järjestelmä on keskusviranomaisten kehittämä ja ylläpitämä.

Valtakunnallisesti ja alueellisesti kattavaa tietoa ympäristöterveydenhuollon valvonnan resursseista, henkilöstön kouluttautumisesta, valvonnasta ja valvontatarpeesta, kuten muun muassa valvontakohteista, niiden lukumäärästä, tehdyistä tarkastuksista ja niiden määrästä sekä tarkastuksilla havaituista ongelmista tarvitaan, jotta keskusvirastoissa voidaan arvioida valvonnan vaikuttavuutta sekä valvonnan ohjaamiseen liittyviä menettelyjä ja tarpeita. Saatuja tietoja käytetään keskusvirastojen ohjaustoiminnan kehittämiseen. Lisäksi ohjaavat ministeriöt voivat hyödyntää koostettuja tietoja kehittäessään ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöä ja valvonnan organisointia.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä – VYHA

VYHAN avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden arvioimiseen käytettyä järjestelmää kehitetään siten, että järjestelmää voidaan käyttää KUTI/YHTI-järjestelmästä puuttuvien, valvontaa ja valvontayksikköä koskevien tietojen keräämiseen. Näitä ovat mm. henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja sen toteuman sanallinen arviointi. Kuntien on pidettävä tiedot ajan tasalla ja huolehdittava siitä, että velvoitteissa pysytään. Kuntien on

osaltaan edistettävä omista tarpeistaan raportointia, jotta kunnissa voidaan paremmin osoittaa oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta.

Ympäristöterveydenhuollon käytössä olevat kaupungin omistamat tietojärjestelmät

Kaupungin sähköinen asianhallintajärjestelmä on JoutseNet, joka on virallisten asiakirjojen tietovarasto. Arkistoitavat asiakirjat, kuten päätökset, todistukset ja lausunnot tallennetaan ja diarioidaan JoutseNetiin. Ympäristöterveydellä on edelleen myös ns. riippukansioarkisto, jossa kullakin kohteella on oma arkistonumero. Kohteen arkistonumero kirjataan kohdetietoihin. Turun kaupungilla on käytössä talous- ja henkilöstöhallintaohjelma SAP. Terveysvalvonnan asiakkaiden laskutus tapahtuu kaupungin talouspalvelukeskuksessa (Taitoa) SAP:in kautta. Lasku muodostetaan kohdetieto-ohjelman avulla. Asiakkaan laskutustiedot perustuvat yritys- ja yhteisötunnukseen (Y-tunnus) tai sen puuttuessa henkilötunnukseen. Ostolaskut tarkastetaan ja hyväksytään SAP- ohjelmassa.

12. Viestintä

Ympäristöterveys noudattaa Turun kaupungin viestintästrategiaa. Viestinnän toimintaohjeet ja yhteystiedot on koottu Turun kaupungin intranettiin kohtaan viestinnän ja markkinoinnin ohjeet. Ohjeistus kattaa myös kriisiviestinnän ja sosiaalisen median ohjeet. Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden viestintää on keskitetty (yhteystiedot alla). Ruokaviraston internetsivuille on koottu kriisitilanteissa tarvittavien muiden valvontaviranomaisten yhteystiedot.

Viranomaisten yhteistyötä on suunniteltu ja harjoitettu tiedonsiirtoa tehostamalla. Yksi tärkeimmistä tavoitteista on, että pelastustoimella on käytettävissään mahdollisimman hyvin eri organisaatioiden asian- tuntija-apu ja tarpeelliset tiedonvaihtokanavat, jotta monien viranomaisten osaamista vaativissa häiriötilanteissa saadaan luotua tilannekuva nopeasti ja kattavasti. Ympäristöterveyspäällikkö osallistuu toimintaan ympäristöterveyden edustajana.

Viestintään kuuluvat asiakaspalvelu, neuvonta ja tiedottaminen. Asiakaspalveluun ja neuvontaan osallistuu koko henkilökunta. Ympäristöterveyden vastuualueen toimistossa ja internetissä kotisivuilla on saatavana lomakkeita ja kirjallisia ohjeita erilaisiin tarkoituksiin. Lomakkeiden käytössä opastetaan tarvittaessa. Terveystarkastajien ja kaupungineläinlääkärin puhelinaika on päivittäin klo 8.30-9.30. Kaupunkiympäristön asiakaspalvelupiste on avoinna klo 9-15.00. Tarvittaessa järjestetään asioiden selvittämiseksi neuvotteluja. Neuvontaa ja opastusta annetaan myös tarkastuskäyntien yhteydessä mm. lainsäädännön vaatimuksista. Merkittävistä toimintaan vaikuttavista lainsäädännön muutoksista tiedotetaan asianosaisille kotisivuilla, tarkastuskäyntien yhteydessä ja tarvittaessa kohdennetusti kirjeitse tai sähköpostilla.

Ympäristöterveyden asiakaspalautevastaava on toimistonhoitaja. Palautteet saapuvat vastuuhenkilöille kaupungin sähköisen palautepalvelun kautta ja ne jaetaan vastattaviksi ao. henkilöille. Asiakaspalautejärjestelmän tarkoitus on palvella kuntalaisia mahdollisimman hyvin sekä parantaa toimintaa ja sen laatua. Ympäristöterveyden laskutuksen hoitaa taloussihteeri.

Ympäristöterveyden tiedottamisesta on vastuussa ympäristöterveyspäällikkö. Kriisitilanteissa noudatetaan ko. erityistilannetta varten laadittuja ohjeita ja/tai päätetään viestinnästä tapauskohtaisesti asiaa hoitavien tahojen kesken.

Viestinnän vastuuhenkilöt:

Turun kaupungin konsernihallinto: viestintäjohtaja Saara Malila P. 044 907 5710, 262 7591

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus: viestintäpäällikkö Susanna Määttänen 040 513

13. Erityistilanteisiin varautuminen

Osassa ympäristöterveydenhuollon lakeja (TsL 8 §,) ja keskusvirastojen ohjeita veloitetaan viranomaisia laatimaan erityistilanteisiin varautumista koskeva suunnitelma. Keskusviranomaiset ovat laatineet ohjeita ympäristöterveydenhuollon eri toimialojen erityistilanteita varten. Valtakunnallisesti yleiset häiriötilanteisiin varautumisen periaatteet on kirjattu Valtioneuvoston periaatepäätökseen 16.12.2010 "Yhteiskunnan turvallisuusstrategia" (YTS). Strategia muodostaa varautumisen ja kriisijohtamisen yhteisen perustan yhteiskunnan kaikille toimijoille. Sitä täydentävät ja syventävät eri hallinnonalojen valmistelemat muut varautumiseen ja häiriötilanteiden hallintaan liittyvät strategiat sekä ohjausasia- kirjat. STM:n Ympäristöterveyden erityistilanteet –opas on tarkoitettu ympäristöterveyden erityistilanteisiin varautumisen ja viestinnän ohjeeksi. Opas täydentää paikallista toimintaohjetta, joka on pääasiallinen toimintaohje erityistilanteessa. Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteisiin varautumiseen liittyviä ohjeita ja suunnitelmia:

Erityistilanteisiin

liittyviä toimintaohjeita:

Ruokavirasto

Toiminta elintarvikkeisiin liittyvissä terveysvaaratilanteissa – ohje elintarvikevalvontaviranomaisille. 2012 Eviran valmiussuunnitelmat helposti leviävien eläintautien varalta

Valvira

Talousveden laadun turvaaminen erityistilanteissa –opas

STM

Ympäristöterveyden erityistilanteet. Opas ympäristöterveydenhuollon työntekijöille ja yhteistyötahoille 2014

Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön raportteja 6 | 2009

Jätehuolto säteilyvaaratilanteessa ja sen jälkeen

Sisäasiainministeriö

Säteilyvaaratilanteet – toimijoiden vastuut ja tehtävät, 2012

Erityistilanneviestintään liittyviä julkaisuja:

Kuntaliitto Ohjeita ja oppaita kuntien viestintään, mm. Varaudu, 2009

Vesi- ja viemäriulaitosyhdistys (VVY) Vesihuoltolaitoksen kriisiviestintäohjeValvontaviestintä erityistilanteissa tapahtuu etukäteen suunniteltuja viestintäkanavia ja - tapoja käyttäen. Viranomaisilla on käytössään valtakunnallinen suojattu viranomaisradioverkko VIRVE. VIRVE-puhelin on ympäristöterveyspäälliköllä. Kaupungin kriisiviestintäohje on intranetissa kohdan viestintä- alla. Viestintää erityistilanteissa on käsitelty STM:n julkaisemassa Ympäristöterveyden erityistilanteiden oppaassa (luku 11). Myös Vesi- ja viemäriulaitosyhdistys (VVY) on julkaissut verkkojulkaisun Vesihuoltolaitoksen kriisiviestintäohje. Ruokavirasto on ohjeistanut viestintää erityistilanteissa mm. terveysvaarakansiossa ja eläinlääkintähuollon oppaissa ja ohjeissa.

Ympäristöterveydellä on erityistilannesuunnitelma ja ohjeistus, joka tukeutuu edellä mainittuihin viranomais- ja muihin ohjeisiin. Suunnitelmasta vastaa ympäristöterveyspäällikkö.

Turun kaupunki ja Varha ovat nimenneet erikseen pandemiatyöryhmän, joka on valmistellut varautumissuunnitelman influenssapandemiaa varten. Lisäksi toimii infektiotyöryhmä, joka käsittelee mm. epidemioiden torjuntaa. Ympäristöterveyspäällikkö osallistuu tarvittaessa molempiin ryhmiin.

Ympäristöterveys on huomioitu myös Varhan erityistilannesuunnitelmassa ja yhteystiedot on kerätty ympäristöterveyden hälytyskaavioon. Ympäristöterveys osallistuu tarvittaessa hyvinvointitoimialan kriisiviestintä- ja erityistilanneharjoituksiin.

Turun Vesihuolto Oy on laatinut kriisiviestintäsuunnitelman, joka on ympäristöterveydenhuollon käytettävissä. Mahdollisia tilanteita on myös harjoiteltu yhdessä.

13.1 Ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen ja selvitystyöryhmä

Turussa on nimetty elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvitystyöryhmä, johon kuuluvat

- tartuntatautilääkäri Riitta Ratia, puh. 040 614 8409, riitta.ratia@varha.fi
- tartuntatautihoitaja Sari Rouvinen, puh. 040 147 1718, sari.rouvinen@varha.fi
- ympäristöterveyspäällikkö Olli Sjövall, puh. 050 407 1524, olli.sjovall@turku.fi
- elintarvikkeiden, talousveden ja uimaveden valvoja viranomaisen:
  - Johtava terveystarkastaja Päivi Nurmi, puh. 050 552 9239
paivi.nurmi@turku.fi
  - Johtava terveystarkastaja Jaana Annunen, puh. 040 671 7894
jaana.annunen@turku.fi
  - Terveystarkastaja Satu Ylhäinen, puh. 044 907 3697
satu.ylhainen@turku.fi
- kaupungineläinlääkäri Sirpa Kemilä, puh. 040 547 2035, sirpa.kemila@turku.fi
- valvontaeläinlääkäri Tiina Korte-Mattila P. 044 907 3854, tiina.korte-mattila@turku.fi

Työryhmää täydennetään tarvittaessa riittävän asiantuntemuksen varmistamiseksi.

Vesiepidemian ollessa kyseessä mukaan kutsutaan

Irina Nordman, puh. 050 561 0793, irina.nordman@turunvesihuolto.fi

Eeva-Leena Rostedt, puh. 040 628 2676, eeva-leena.rostedt@turunvesihuolto.fi

Aki Artimo, puh. 040 563 2141, aki.artimo@turunseudunvesi.fi

Osmo Puurunen, puh. 040 539 2230 osmo.puurunen@turunseudunvesi.fi

Ryhmä kokoontuu tarvittaessa. Kokoontutsujana voi olla kuka vaan ryhmän jäsenistä ja ryhmää laajennetaan tarvittaessa esim. kaupungin viestinnän edustajalla.

Ohjeita epidemioiden selvittämisestä, näytteenotosta, tutkimuksista ja raportoinnista on Ruokaviraston internetsivulla <https://www.ruokavirasto.fi/henkiloasiakkaat/tietoa-elintarvikkeista/elintarvikkeiden-turvallisen-kayton-ohjeet/ruokamykytykset/ruokamykytystapausten-selvittaminen/>

Epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään ruokamykytysepidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY), joka on THL:n ja Ruokaviraston yhteinen. Epäilyilmoitus tehdään mahdollisimman pian epidemian havaitsemisen jälkeen ja selvitysilmoitus viimeistään kolmen kuukauden kuluttua selvityksen päättymisestä. Tarvittavat elintarvike-, vesi- ja pintapuhtausnäytteet otetaan ympäristöterveydenhuollon toimesta ja tarvittavat näytteet sairastuneista otetaan infektioiden torjuntayksikön toimesta ja koordinoimana.

Järjestelmän osoite on <https://palvelut2.evira.fi/rymy/>

Epäilyilmoituksen tekemiseen kunta ei tarvitse käyttäjätunnusta. Selvitysilmoitukseen tarvittavan kunta- kohtaisen käyttäjätunnuksen kunta saa Ruokavirastosta. Käyttäjätunnus ja salasana ovat ympäristöterveydenhuollon henkilökunnan saatavilla mm. elintarvikevalvonnan toimintaohjeissa.

14. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveyden valvonnan kehittämisen, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Alla on esitetty pääpiirteissään, mitä arviointi pitää sisällään.

- Suunnittelun toiminnan ja tarkastusten kattavuus
- Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
- Voimavarat
- Toiminnan kehittämistarpeet
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (Arviointi- ja ohjauskäynnit)

Lautakunnassa tai muussa monijäsenisessä toimielimessä käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHA:n kautta aluehallintovirastolle vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Aluehallintovirasto arvioi kuntien valvontasuunnitelmia sekä niiden toteutumista. Valvontasuunnitelmien ja niiden toteuman arviointia voidaan tehdä valvontayksikön arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä.

LIITE 1 Kuntien valvontaa ohjaavaa keskeistä lainsäädäntöä

Ympäristöterveydenhuollon määrittävä lainsäädäntö

- 1) Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen koskevan uudistuksen toimeenpanosta (616/2021)
- 2) Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Elintarvikevalvonnan lainsäädäntöä

- 1) Elintarvikelaki (2973/2021)
- 2) Valvonta-asetus (EY) N:o 625/2017
- 3) Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikevalvonnasta 315/2021
- 5) Elintarvikehygieniasetus (EY) N:o 852/2004
- 6) Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus (EY) N:o 853/2004
- 7) Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus (EY) N:o 854/2004
- 8) Komission asetus (EY) N:o 2073/2005 elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista
- 9) Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011)
- 10) Yleinen elintarvikevalvonta-asetus (EY) N:o 178/2002
- 11) Valtioneuvoston asetus elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista (152/2015)
- 12) Valtioneuvoston asetus eräistä elintarvikevalvonnan maksuista (1040/2007)
- 13) Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta (318/2021)
- 14) Komission asetus pakastettujen elintarvikkeiden lämpötilojen seurannasta kuljetuksen, välivarastoinnin ja varastoinnin aikana (EY) N:o 37/2005
- 15) Elintarviketietoasetus (EY) N:o 1169/2011
- 16) MMM:n asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille N:o 834/2014
- 17) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista (EY) N:o 1935/2004
- 18) Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista muovisista materiaaleista ja tarvikkeista (EU) N:o 10/2011

Terveydensuojelun lainsäädäntöä

- 1) Terveydensuojelulaki (763/94)
- 2) Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- 3) STM:n asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista N:o 545/2015
- 4) Talousvesi
  - a. STM asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
  - b. STM asetus(401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- 5) Uimavedet
  - a. Allasvedet

STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
  - b. Uimarantavedet

STM:n asetus 177/2008 yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (ns. EU uimarantavesien valvontaan) ja STM:n asetus 354/2008 pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta.
- 6) STM:n asetus suurten yleisötilaisuuksien hygieenisistä järjestelyistä ja jätehuollosta (405/2009)
- 7) Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 1365/2011

Tupakka ja nikotiinivalvonnan lainsäädäntöä

- 1) Tupakkalaki 29.6.2016/549
- 2) STM:n päätös tupakointivälineistä (1158/1999)
- 3) STM:n omavalvontasuunnitelmamääräys: STM:n määräyskokoelma (dnro 1999:53)
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016)
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä (591/2016)
Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista (601/2016)
- 4) Lääkelaki (395/1987) 54 a-e §:t

Eläinlääkintähuolto

- 1) Eläinlääkintähuoltolaki (285/2023)
- 2) Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023)
- 3) Valtioneuvoston asetus eläinlääkintähuollosta (1031/2009)

Muuta

- 1) Hallintolaki (434/2003)
- 2) Kuntalaki 10.4.2015/410,
- 3) Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (N:o 665/2006)
- 4) Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (N:o 78/2011)
- 5) Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009)

LIITE 2. VALVONTAKOHEETEET JA TARKASTUSMÄÄRÄT 2024

Taulukko1. Elintarvikevalvonnan toiminnot ja suunnitellut tarkastukset 2024

VAT_QV003 Vuosisuunnitelma	Päiväys:	23.11.2023		
Toimintaluokka	Toimintoja	Tarkastetaan joka vuosi	Tarkastetaan harvemmin	Suunnitellut tarkastukset
Alkutuotanto	42	1	28	4
Elint. valm., ei maito/liha/kala/muna/vilja-kasvis	33	17	18	22
Elintarvikekontaktimateriaalit	35	3	32	8
Elintarvikkeiden kuljetukset	58	0	58	7
Elintarvikkeiden myynti	403	45	360	157
Elintarvikkeiden tarjoilu	1125	406	811	581
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	39	4	35	24
Kala-ala	5	5	0	5
Kansalliset toiminnalliset helpotukset	1	0	1	1
Liha-ala	10	10	0	10
Maitoala	2	2	0	2
Vienti ja tuonti	65	25	43	46
Vilja- ja kasvisala	48	18	31	25
			Yhteensä	892

Taulukko 2. Terveysturvatoiminnan toiminnot ja suunnitellut tarkastukset 2024

<i>VAT vuosisuunnitelma, Päivitys: 23.10.2023,</i>					
Toimintaluokka	Toimintoja	Tarkastetaan joka vuosi	Tarkastetaan harvemmin	Suunnitellut tarkastukset	
Yhteensä	963	50	913	287	
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	195	0	195	49	
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	46	0	46	15	
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	117	0	117	2	
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat	28	28	0	28	
Liikunta ja virkistystoiminta, yleiset uimarannat	7	7	0	7	
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	70	0	70	14	
Muut ympäristöterveysvalvonnan kohteet	1	1	0	1	
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	142	0	142	47	
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	209	0	209	70	
Sosiaalihuollon palvelut, Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	36	0	36	12	
Sosiaalihuollon palvelut, muut sosiaalialan yksiköt	52	0	52	17	
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	37	0	37	12	
Talousveden toimittaminen	5	4	1	4	
Veden toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	1	1	0	1	
Virkistystoiminta, yleisölle avoimet saunat	17	9	8	8	

LIITE 3. NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA

1. ELINTARVIKELAIN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO

Vuosittain vaihtelevat näytteenottoprojektit (toteutus 1-3 kpl/vuosi) määritellään tarkemmin vuosittain suunnitelmatekstissä.

- Vähittäismyyntiprojekti
Näytteenottokohteet: Elintarvikkeiden vähittäismyynti, kuten tukut, myymälät, varastot, kioskit
Näyte: elintarvike
Näytemäärät: 20-30 kpl
tutkimuslaboratorio: Eurofins Raisio
Tehtävät tutkimukset: mikrobiologiset tai kemialliset tutkimukset (määritellään elintarviketyypin mukaan)
- Tarjoilupaikkaprojekti
Näytteenottokohteet: Elintarvikkeiden tarjoilupaikat, kuten ravintolat, suurtalouskeittiöt, pubit
Näyte: elintarvike, jää, paistorasva
Näytemäärä: 30-60 kpl
Tutkimuslaboratorio: Eurofins Raisio
Tehtävät tutkimukset: mikrobiologiset tai kemialliset tutkimukset (määritellään elintarviketyypin mukaan)
- Pintahygienianäyteprojekti
Näytteenottokohteet: joko vähittäismyynti tai tarjoilupaikka
Näyte: pintahygienianäyte
Näytemäärä: 20-60 kpl
Tutkimusväline: SystemSURE luminometri
Tehtävät tutkimukset: ATP-testi

Vuosittain suoritettavat näyteprojektit (mahdollisuuksien mukaan):

- Mansikoiden alkuperän tutkimus
Näytteenottokohteet: ulkomyynti, torimyynti, kausimyynti, muu vähittäismyynti
Näyte: mansikka
Näytemäärä: 1-6 kpl
Tutkimuslaboratorio: Ruokavirasto, Laboratorio- ja tutkimuslinja
Tehtävät tutkimukset: isotooppitutkimus
- Maahantuodut erityistakuutuotteet
Näytteenottokohteet: maahantuojat
Näyte: maahantuodut erityistakuutuotteet
Näytemäärä: 1-3 kpl (5 osanäytettä)
Tutkimuslaboratorio: Eurofins
Tutkimukset: salmonella

- Sienten ja marjojen radioaktiivisuusseuranta
näytteenottoaika: tori, ulkomyyntipaikat tmv
näyte: sienet, marjat näytemäärä: 5 kpl
- Tutkimuslaboratorio: Lounais-Suomen Vesi-
ja ympäristötutkimus Oy
- Tehtävät tutkimukset: Cs-137

Muita elintarvikevalvonnan valvonta- ja näytteenottoprojekteja, joita mahdollisesti toteutetaan vuosittain:

- Ruokaviraston projektit, hankkeet ja seurantaohjelmat ohjeistuksen ja harkinnan mukaan
- EU-lainsäädäntöön perustuvat seurantaohjelmat
- Viranomaisyhteistyönäytteet (esim. Tulli) erikseen sovittuna ja harkinnan mukaan
- Laitoksista näytteitä tarvittaessa omavalvonnan varmistamiseksi
- Uusintanäytteet, kun tulos on ollut huono
- * Muut tarpeelliset tutkimukset, joita tarvitaan asian selvittämiseksi

Näytteet tutkitaan Eurofins Scientific Finland Oy:ssä tai Ruokaviraston määräämässä laboratoriossa

2. TERVEYDENSUOJELUNLAIN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO

UIMARANTAVEDET:

- Uimarannat yht. 61 kpl
- Uusintanäytteet

UIMA-ALLASVEDET:

- Allasvedet yht. 651 kpl
- Uusintanäytteet

TALOUSVEDET:

- jaksottaisen seurannan näytteet 8 kpl
- 138 jatkuvan seurannan näytettä
- Vesiosuuskuntien näytteet, 3 kpl
- Yhteydenottojen perusteella otettavat näytteet

PINTAPUHTAUSNÄYTTEET:

- 200 kpl uima-allastilat, pesu- ja pukuhuoneet, koulut- ja päiväkodit sekä kauneushoitolat ja tatuointipaikat

3. ELÄINLÄÄKINTAHUOLLON NÄYTTEENOTTO

Eläinsuojelu

- Mahdolliset näytteet 0-5 kpl, Obduktio Ruokavirasto, tutkiminen maksutonta
- Eläintautilain mukainen valvonta, tutkiminen maksutonta.

Taudinpurkauksia mahdoton etukäteen ennustaa

- Salmonellavalvonta tiloja 3 kpl näytemäärä 10 kpl
- Sivutuotevalvonta 1/v
- Esikotelomätä 10/vuosi
- Vierasainevalvonta 4/vuosi